

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Kallis kodanik, kallis valija,

2024. aasta juunis teed põhimõttelise otsuse. Otsustad meie ühiskonna ja planeedi tuleviku üle. Sinu hääl otsustab, millise suuna võtab Euroopa Liit järgmise viie aasta jooksul.

Kaalul olev on elutähtis. Sinu valik otsustab, kas me võtame ühiseid meetmeid, et parandada meie elukvaliteeti, kaitsta meile kalliks peetavaid õigusi ja vabadusi ning muuta Euroopa rahu ja õigluse eest seisvaks jõuks kogu maailmas. See on otsustav hetk – meie tulevikku määrav teelahe.

Oleme viimastel aastatel koos palju läbi elanud.

Kliimakriisi päevakorda võtmise eest võitlevad noored elasid seejärel läbi traagilise pandeemia. Nad jäid solidaarselt kogu ühiskonnaga ilma otsustavatest haridusaastatest ja esimestest töökogemustest, ehkki teadsid, et ees ootab raske tulevik.

Pensionäridel ja perekondadel oli keeruline kodu soojas hoida, kui Putini agressioonisõda vallandas sõja Ukrainas ja energiakriisi Euroopas.

Naised, LGBTI kogukonnad ja teatavasse rassi kuuluvad rühmad pidid kannatama, sest nende õigusi rünnati aina rohkem ning selle taga olid paljud Euroopa valitsused, kes ei ole lihtsalt parempoolsed, vaid -äärmuslased.

Samal ajal kasvasid kliimaga seotud tegevusetuse mõõtmatud kulud.

Sellistel aegadel tunnevad paljud meist end ebakindlalt, kui me mõtleme tänasele ja homsele.

Paremäärmuslased kasutavad neid kartusi, et püüda meid ajas tagasi tõmmata. Nad levitavad viha ning patuoinastavad isikuid, kes vajavad meie toetust. Nende lahendused on väärilahendused. Meist paljud tunnevad võimetust, ent selle vastu ei saa võidelda vimma haudumisega, vaid tuleb hoopis kuulata ja pakkuda julgustust.

Kliimakriis on meie põlvkonna väljakutse. Rohelisemat ühiskonda luues võitleme ka meie ühiskonda polariseeriva ebaõigluse ja -võrdsuse vastu. Konservatiivid ja paremäärmuslased soovivad meie ees seisvaid probleeme edasi lükata ja eitada, aga meie tegutseme ajastule kohase kiireloomulisusega.

Iga päevaga kasvab tegevusetuse koorem aina raskemaks. Just siis, kui teame, et taastuenergia kasutamine langetab energiaarveid, maksame jätkuvalt kalli fossiilse energia hinda.

Just siis, kui teame, kuidas mõjub mürgine saaste meie kehale, jätkatakse puhta õhu ja ohutu keskkonna takistamist.

Just siis, kui teame, et tervislik toit peaks olema kõigile kättesaadav, jääb see väheste luksuseks.

Just siis, kui oleme elanud läbi tulekahjud ja üleujutused, jätkab kliima soojenemist ja ökosüsteemid on kokkuvarisemise äärel.

Meiega lõpeb unes käimine. Valime muutuse.

Kriisist kriisi minekut ei tohiks võtta iseenesestmõistetavana.

Lahendused on olemas. Meil on lihtsalt vaja julgust teha seda, mida selleks vaja on.

Seepärast heiskame ebakindluse ja ärevuse keskel lootuse ja otsustavuse lipu.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Meie aja väljakutsetega toimetulekuks vajab Euroopa rohelist ja sotsiaalset kokkulepet.

Valime ambitsioonikuse. Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe käsitleb kliima- ja keskkonnakriisi kui hädaolukorda. Investeerime fossiilkütuse toetuse miljardid taastuvenergiasse, loodusesse ja bioloogilisse mitmekesisusse. Kasutame avaliku sektori raha meile tervislikuma keskkonna ja lastele elamisväärse tuleviku loomiseks.

Valime turvalisema elu. Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe võitleb elukalliduse kriisiga – investeerime olulisse, mida me kõik vajame, ning avalikesse teenustesse, mida me kõik väärim. Investeerime üürihindade langetamiseks taskukohaste elamispindade ehitusse, energiaarvete vähendamiseks kodude renoveerimisse ning tööle- ja kojusõidu taskukohasemaks muutmiseks kodude renoveerimisse. Oleme kindlad, et Sinu elu võib muutuda igapäevaselt palju odavamaks lihtsate ja arukate investeeringutega avalikesse teenustesse.

Valime heaolu. Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe loob dünaamilise ja konkurentsivõimelise majanduse ning toob kaasa miljoneid rohelisi töökohti valdkonna tipptasemel. Teeme ettepaneku ulatusliku investeerimiskava koostamiseks, et rahastada rohelisi tööstusharusid ja taristut kogu Euroopa Liidus. Rohepööre ei ole abstraktne – see tähendab uusi raudteeliinid, uusi tehaseid, uusi võimalusi Sulle ja kogukonnale.

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe käib käsikäes kaasava ja demokraatliku Euroopaga, mis kaitseb kõigi õigusi.

Valime vabaduse. Võitleme demokraatliku, feministliku ja inimõigusliku Euroopa eest. Euroopa on meie kilp. Ta peab vastu võtma õigusakte, et alalhoida põhiõigusi ja kaitsta inimesi diskrimineerimise eest. Me ei puhka enne, kui kõik inimesed Euroopas saavad elada oma elu täielikus enesemääratluses.

Euroopa ei ole saar. Meie ELi projekt on lahutamatult seotud meie kohustusega töötada rahvusvahelisel tasandil julgeoleku, rahu ja ülemaailmse õigluse nimel.

Valime avatuse. Töötame väsimatult koostöös partneritega, et luua õiglasemat maailma. Seisame Ukraina kõrval tema vabadusvõitluses. Võitleme konfliktide ja ebaõigluse algpõhjustega, kasutades ELi mõju ja ressursse, et käivitada ülemaailmne roheline kokkulepe. Oleme veendunud, et kõik inimesed kõikjal väärivad turvalist, kindlat ja jõukat tulevikku.

Üheskoos saavutame selle.

Roheline perekond on suurem kui iial varem. See on mitmekesisem, laiema levimisulatuses ning esindatud kogu Euroopas. Rohelised istuvad ministeeriumides Lätist Hispaaniani ja linnavalitsustes Zagrebist Lyonini. Toimetame iga päev. Töötame välja lahendusi. Parandame elu ning kaitseme kliimat ja keskkonda.

Nüüd peame astuma järgmise sammu. On tulnud aeg kujundada järgmine häälteenamus Euroopa Parlamendis. On tulnud aeg teha edusamme ja tegutseda. Saame luua õiglasema ühiskonna ja elamisväärse tuleviku meie planeedil.

Pakume Euroopale alternatiivi. Sa ei pea valima läbikukkunud *status quo* või paremäärmusliku tagasilanguse vahel. Sul on võimalus valida lootus.

Vali roheline ja sotsiaalne kokkulepe.

Vali põhiõigused ja demokraatia.

Vali rahu, inimõigused ja ülemaailmne õiglus.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Ainult tugev Euroopa Roheliste fraktsiooni hääl viib meid selleni. Ainult Rohelised seavad Euroopa Liidu keskmesse kliimaeesmärgid, sotsiaalse õigluse ning põhiõiguste ja demokraatia kaitse.

Ajalugu on näidanud, et kui Euroopa mobiliseerub, võib ta kõike saavutada. Kodanike ja liikumiste toel on meie lähenemine poliitikale lihtne: pakkuda lahendusi tänasele päevale, mis toovad kaasa helgema homse päeva.

Meie oleme valmis ja oleme veendunud, et ka Sina oled valmis. Teeme koos selle Euroopa tegelikkuseks.

Anna oma hääl Rohelistele.

I PEATÜKK: JULGUS SEADA PLANEET JA INIMESED ESIKOHALE – MEIE ROHELINE JA SOTSIAALNE KOKKULEPE EUROOPA JAOKS

Maria elektriarve ei ole iial olnud nii kõrge kui mullu talvel. Proovi seda maksta ühe sissetuleku ja kahe toidetava lapsega. Ta rügas kõvasti tööd teha (isegi liiga palju!), ent kuu lõpus ei piisanud sellest iial.

Ta ei oleks saanud sellest olukorrast üksi välja tulla, ent ta ei olnud üksi. Nõukogu avas lõpuks ometi kogukondliku lastehoiu keskuse, mida oldi juba aastaid lubatud. Seejärel sai ta rohelise ja sotsiaalse kokkuleppe toetust ning renoveeris oma tuult läbilaskva maja. Tänu uuele bussiliinile ei läinud tal autosse nädalas pooltki varem kasutatud bensiinist.

Tuli välja, et kui ühiskonnas käsitletakse kõiki meie igapäevaprobleeme ühiste probleemidena, saab neid ühiselt lahendada. Meie rohelise ja sotsiaalse kokkuleppe abil saame üheskoos teha Maria – meie – elu turvalisemaks, õnnelikumaks ja tervislikumaks ning tunda rõõmu odavamatest energiaarvetest, taskukohasest tervislikust toidust ja puhtast linnaõhust.

Kliimaõiglus ja sotsiaalne õiglus on ühe ja sama mündi kaks külge.

Möödunud aasta oli kõigi aegade kuumim aasta. Planeedi olukord on hädaolukord. Kliimakriisi põhjustatud kahju eludele ja elatusvahenditele – üleujutatud kodud ja pankrotistunud talud – suureneb iga aastaga.

Kuuleme teadlaste ja aktivistide tungivaid üleskutseid. Rekordarvuliselt väljasurevad loomad ja ökosüsteemid ei saa oodata.

Kliimameetmed toovad hetkel kasu kogu ühiskonnale ning muudavad meie elu eelseisvatel aastatel taskukohasemaks ja meeldivamaks. See kaitseb meid ümbritsevat loodust.

Kui me ei tee midagi, toob see kasu ainult rikastele, kes teenivad fossiilkütustest, ent jätavad meie ühiskonna vaeseimad kulusid kandma.

Euroopa inimeste elatustase on viimastel aastatel tugevalt kannatanud. Elukallidus on tõusnud, mistõttu on miljonid inimesed sunniviisiliselt olukorras, kus kõige kaitsetumad inimesed maksavad kõrgeimat hinda.

Kasvav ebavõrdsus ja põlev majandusliku ebaõigluse probleem ei ole midagi uut. Aastakümneid on ülirikkad pääsenud peaaegu maksuvabalt, samal ajal kui avalikke teenuseid on kärbitud.

Töökohad on muutunud ebakindlamaks ja liiga paljud on pidanud lahkuma kodukohast, et leida korralikku tööd.

Ühtegi nendest probleemidest ei tohiks pidada normaalseks. Need probleemid ei ole paratamatud.

Meil on julgust teha seda, mida vaja.

Need on meie probleemid ja me peame need kohe lahendama. Me ei lükka seda järgmise põlvkonna peale.

Võitlus elukalliduse ja majandusliku ebavõrdsuse vastu, kaitstes samal ajal kliimat ja taastades loodust, nõuab investeringuid. Seepärast teeme Euroopale ulatusliku investeerimiskava ettepaneku: roheline ja sotsiaalne kokkulepe.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Loome uut rohelist taristust ja rahastame kvaliteetseid avalikke teenuseid. See majanduslik võimalus loob uusi töökohti ja tööstusharusid.

Meie väljapakutu ühendab elu parandamise kliima- ja keskkonnakaitsega.

Tahame, et mürgine õhusaaste ja raiskavad fossiilkütuste toetused kuuluksid minevikku. Vähemuse maksuparadiisil ei ole kohta Euroopas ega kusagil mujal.

Võitleme taskukohase eluaseme, taastuenergia ja tervisliku toidu eest kõigile. Kaitseme stabiilset kliimat ja taastatud loodust.

Roheline ja sotsiaalne kokkulepe on meie plaan rohelisemaks ja tervislikumaks Euroopaks, kus elu on turvaline, õitsev ja võimalusterohke.

KLIIIMA JA KESKKONNA KAITSMINE

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe on kliima- ja keskkonnavalase õigluse valdkonnas esirinnas. ELi kliima- ja keskkonnapoliitika määrab kogu Euroopas ja väljaspool seda tegevuse tempo ja ambitsioonikuse. Oleme ära teinud juba palju, oleme teel rohepöörde suunas. Nüüd on küsimus vaid selles, kuidas kiirendada hädavajalikku tegevust ja samal ajal kaitsta elatustaset, eriti kõige kaitsetumate inimeste oma.

Meie ühiskond saab olla terve ja turvaline vaid planeedi piire austades. Seisame juba praegu silmitsi kliimamuutuste tagajärgedega: äärmuslikumad ilmastikunähtused, nt tormid, põuad, üleujutused, merepinna tõus, kõrbestumine ning arktilise jää ja liustike sulamine. Miljon looma- ja taimeliiki on väljasuremisohus. Meie planeedi tulevik ning meie suhteliselt rahumeelne ja jõukas ühiskond sõltuvad sellest, kas me tegutseme praegu. Kliima ja keskkonna kaitsmine tähendab inimeste kaitsmist.

Rohepöörde sotsiaalselt õiglase ja kliimaneutraalse Euroopa suunas töötab heaolu. Töötame parema elukeskkonna ja hästi tasustatud turvaliste töökohtade nimel meie majanduse südames. Selle asemel, et maksta miljardeid autokraatiatele kolmandates riikides kaevandatud ja rafineeritud fossiilkütuste eest, saame investeerida raha taastuenergia tootmisse, hoida raha ja töökohti Euroopas ning investeerida paremasse tulevikku.

KLIIMAPROBLEEMI LAHENDAMINE

Oleme ajaloo pöördepunktis. Euroopa peab kiiremas korras seisma silmitsi kliimakriisiga ja vähendama viivitamatult heitkoguseid teaduslike soovitude kohaselt, et tagada võimalikult elamisväärne tulevik järgnevatel aastateks ja aastakümneteks. ELil peab saama kliima-alane liider maailmas, kui tahame tagada planeedile elamisväärse tuleviku ning vähendada üleujutuste, tulekahjude ja põudade arvu ELis ja kogu maailmas. Samal ajal tugevdab puhtasse Euroopa majandusse investeerimine ja fossiilkütustest sõltuvuse otsekohene vähendamine meie majandust, vastupanuvõimet ja julgeolekut.

Meie töö Euroopa Parlamendis ja kliimaliikumise surve on aidanud ellu viia Euroopa roheline kokkulepe. Peame jätkama nende valdkondade, kus kompromissid on jättnud puudujääke ja lünki, tugevdamist ning lati kõrgemale seadmist. Viimastel aastatel on skeptikud, lobistid, konservatiivid ja populistid püüdnud rohepöördele kriipsu peale tõmmata ning asendada teaduse ja edusammud väärinfo, ebatõhusa poliitika ja jätkuva sõltuvusega fossiilkütusest.

Kiidame heaks viimasel ajal tehtud edusammud, kuid peame jätkuvalt pürgima suuremate ambitsioonide poole ja täielikult rakendama juba käivitatud kavad. Kliima- ja keskkonnakriisi tunnistamiseks nõuame, et õigus tervislikule ja puhtale keskkonnale lisataks põhiõiguste hartasse, mis peab olema vahetult kohaldatav kõigi ELi kodanike suhtes.

Euroopa saab ja peab astuma samme, et vähendada heitkoguseid 2030. aastaks rohkem kui 55% ja saavutada 2040. aastaks täielik kliimaneutraalsus. Need eesmärgid tuleks sätestada ELi läbivaadatud kliimaalastes õigusaktides. Me ei tohi kliimaeesmärkide saavutamiseks toetuda väärilahendustele, nt geotehnoloogiale.

ÜLEMINEK TAASTUENERGIALE

Survestame ELi looma kõigile kättesaadava energiasüsteemi, mis põhineb täielikult taastuenergiast ning ühendab ja varustab kogu kontinenti. Taastuenergia on tuleviku majandusedu võti. Taastuenergia on odavam ja ohutum kui ükski teine energiaallikas ning aitab ELi majandusel aastatel 2021–2023 säästa 100 miljardit eurot ja alandada kodumajapidamiste energiaarveid.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Tahame muuta energiasüsteemi nii, et see põhineks 100% ulatuses päikese-, vee-, tuule- ja maasoojuselektrienergial, loobudes 2040. aastaks järk-järgult fossiilenergiast. Elamiskõlbliku planeedi, geopoliitilise sõltumatus autokraatidest ning vastupidava ja demokraatlikult juhitud energiasüsteemi võib tagada vaid taastuvenergia.

Tahame kodanikud panna energiasüsteemi ümberkujundamise keskmesse ja asendada praegune kesksüsteem väga tõhusa, aruka ja demokraatliku energiasüsteemiga, mis seab esikohale inimesed, majandusliku õigluse ja planeedi. Otsuste (nt energiaprojektide asukoha kohta) tegemisel tuleks kaasata kodanikke. Energiaprojekte tuleks arendada nii, et nende mõju loodusele oleks võimalikult väike. Julgustame kogukonna omandit taastuvenergiaprojektides, sest see annab kodanikele otsese otsustusõiguse.

Soovime paigaldada päikesepaneele igale võimalikule katusele ja edendada kohalikke lahendusi, nagu kaugküttesüsteemid, energia salvestamine, elektriautode laadimine ja soojuspumbad. Samuti peame kiirendama tugeva elektrivõrgu arendamist koos parema ühenduvuse ja varusüsteemidega, et tagada stabiilne elektrienergia, k.a kui päike ei paista või tuul ei puhu.

Kliimakriisi lahendamine loob miljoneid töökohti erivaldkondades – alates taastuvenergiast ja ehitusest kuni tööstuse ja transpordini. Lühemas ja keskpikas perspektiivis looks homme töösse pandavad projektid 2 miljonit töökohta ja pikaajalises perspektiivis kuni 10 miljonit töökohta.

FOSSIILKÜTUSE KASUTAMISE LÕPETAMINE EUROOPAS

EL peab 2040. aastaks järk-järgult loobuma kõigist fossiilkütusest, alustades kivisöest 2030. aastaks. EL vajab selget kava fossiilenergia (ehk nafta ja gaas) kasutamise täielikuks lõpetamiseks juba 2035. aastal ja hiljemalt 2040. aastal.

Toetame massilist ja kiirendatud elektrifitseerimist kõigis valdkondades ja tagame kõigile taskukohase energia. Peame toetama odavate elektritranspordi ja laadimispunktide taristu arengut.

Kliima seisukohast on ülioluline, et lähemsime võimalikult kiiresti üle taastuvenergiaga põhinevale kütmisele ja jahutamisele kodudes ja tööstuses (näiteks soojuspumbad, kaugküte, heitsoojuse kasutamine, maasoojus ja vajaduse korral säästvalt toodetud puit ja biomassi jäätmed). Üleminekul aitame neid, kes ei saa endale lubada alginvesteeringuid, et nad saaksid kasu pikemas perspektiivis.

Soovitatud alternatiivid (nt roheline vesinik) on seotud suuremate riskide ja kuludega nii tarbijate kui ka tööstuse jaoks. Neid tuleks kasutada ainult varusüsteemis, rasketööstuses, pikamaaveos ja lennuliikluses, kus elektrifitseerimine ei ole võimalik.

Euroopa vajab kava, et lõpetada kõik fossiilkütuste toetused hiljemalt 2025. aastaks ja kõik teised keskkonnakahjulikud toetused hiljemalt 2027. aastaks. Fossiilkütuse toetustest saadavad miljardid eurod tuleb suunata taastuvenergiasse, energiatõhususse ja energiasäästu. Ükski Euroopa või liikmesriigi avalik raha ei tohiks minna taristusse, millega toetatakse fossiilsüsteemi vangiks jäämist või takistatakse võimaluse korral taastuvenergiaga põhinevat elektrifitseerimist. Õiglasel üleminekul ei saa teha erandeid luksussõidukitest tulevatele heitgaasidele ega sõltuda majanduslikest stiimulitest.

Nõudluse vähendamiseks on energiasäästumeetmed hädavajalikud. Kui keskendume nõudluse vähendamisele ja tõhususe suurendamisele, kasutame vähem energiat ja vajame vähem energiat, mille tagajärjel muutub meie energiasüsteem keskkonnasäästlikumaks. ELi hiljutistes õigusaktides sätestatud energiatõhususe meetmed (nt energiatõhususe esikohale seadmise põhimõte) on olulised saavutused.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Nõudlust saab vähendada ka stiimulitega käitumise, elustiili ja kollektiivse korralduse muutmise läbi, mis on kooskõlas sotsiaalse õigluse põhimõtetega. Näiteks aitaks transpordisektoris energianõudlust vähendada lühilennureiside järkjärguline kaotamine mõistlikke raudtee-alternatiivide olemasolul, sõiduautode kaalu piiramine või kvaliteetse raudtee- ja jalgrattataristu arendamine.

EUROOPA KOHANDAMINE ÜLEKUUMENEVA PLANEEDIGA

Aastakümneid kestnud kliimamuutuste eitamine ja lahendustega viivitamine on muutnud meid äärmuslike ilmastikunähtuste suhtes haavatavaks ning kasvav kliimaskeptikute reaktsioon teeb olukorra veelgi hullemaks. Üleujutused ja tulekahjud on hävitanud kodusid ja ettevõtteid, samal ajal kui kuumalained seavad ohtu elusid kodudes ja töökohtades.

Et muuta inimesed ja kohad kliimamuutuste suhtes vähem haavatavaks, kehtestame ökosüsteemilahendustel põhineva kliimamuutustega kohanemise seaduse.

Looduse taastamise ja kliimaga kohanemise jõupingutused taastavad veepeetuse maapiirkondades ja linnapiirkondades jõgede ja üleujutusosalade taaselustamise kaudu. Et tunnustada vee olulist rolli, peab integreeritud lähenemisviisi süvalaiendama vett kõigis asjaomastes ELi poliitika valdkondades.

Rohepööre peab käima käsikäes tugeva ühtekuuluvuspoliitikaga, et kõik Euroopa piirkonnad saaksid sellest kasu. Meie laiendatud ELi solidaarsusfond keskendub kliimamuutustega kohanemisele ja loodusõnnetusteks valmisolekule. ELi sihtotstarbeline ja otsene kliimameetmete rahastamine võib leevendada eelarvelist ja poliitilist survet linnadele ja omavalitsustele ning võimaldada üleminekut kujundada ja juhtida kohalikul tasandil, sõltumata sellest, kes on ametis riiklikul tasandil.

Euroopa solidaarsuse põhimõtte alusel loome Euroopa loodusõnnetuste fondi. Samuti laiendame ja kaasrahastame Euroopa tuletõrjeparki, sh koostöötavat kvalifitseeritud professionaalset ja vabatahtlikku meeskonda; tuletõrjevarustust, varasid ja tuletõrjelennukeid ning ka reaaliajalähedast seiret ja hädaolukordade koordineerimiskeskust. Kodanikukaitse tugevdamine muudab Euroopa vastupidavamaks kliimakatastroofide suhtes.

NULLTASEMEL SAASTATUS ON SEOTUD TERVISEGA

Saastevaba Euroopa Liit, mille poliitika on suunatud õhu-, vee- ja maareostusele, oleks palju tervislikum koht elamiseks. Õhusaaste põhjustab ELis igal aastal 300 000 enneaegset surmajuhtumit, kusjuures lastele mõjuvad tahked osakesed kõige hullemalt. Nõuame, et EL tõstaks eranditult õhukvaliteedi standardeid kõikjal ELis.

ELis peab 2030. aastaks õhukvaliteet vastama Maailma Terviseorganisatsiooni suunistele. Võitleme selle eest, et 2030. aastaks oleks Euroopa mürgivaba, kaotades rangema kemikaaliseaduse abil järk-järgult kõige kahjulikumate kemikaalide kasutamise.

Kliimakriis kujutab endast tõsist ohtu ka inimeste tervisele, mis väljendub kuumalainete, põua ja muude äärmuslike ilmastikunähtuste mõjus elanikkonnale. Heitkoguste vähendamine praegu aitab vältida olukorra halvenemist lähiaastatel.

TOOME LOODUSE OMA ELLU TAGASI

Peame kaitsma planeedi elu aluseks olevat loodust – alustades lindudest ja mesilastest kuni soode ja märgaladeni välja. Miljonit liiki ähvardab väljasuremine, mis on seotud kahjustatud ökosüsteemide, pestitsiidide kasutuse ja kliimamuutustega. Massväljasuremisel tuleb teha lõpp!

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

ELi eelarvest tuleb alates 2026. aastast kulutada 10% bioloogilise mitmekesisuse eesmärkidele. Kliimamuutuste vastu võitlemine ja bioloogilise mitmekesisuse taastamine on sama mündi kaks külge.

Tahame kaitsta kolmandikku ELi territooriumist ja merealadest, et saaksime elada kooskõlas loodusega, sh märgalade, metsade, mere ja põllumajanduse ökosüsteemide ning jõgede ja järvedega. Tahame luua üle-euroopalise loodusvõrgustiku, mis ühendab ökosüsteeme, et võimaldada liikide rännet.

Nagu on sätestatud looduse taastamise määruses, mille eest seisime, tahame taastada rikutud loodusalasid ja ökosüsteeme kogu ELis. Bioloogilise mitmekesisuse kaitsmisel ja kliimamuutuste vastu võitlemisel on koostöö põllumajandustootjate, kalurite ja kohalike kogukondadega esmatähtis. EL peab täitma ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konverentsil (COP 15) Montrealis vastuvõetud rahvusvahelisi kohustusi ning tegutsema ambitsioonikalt bioloogilise mitmekesisuse kaitsmise ja taastamise suunas.

METSAD ON EUROOPA ROHELISED KOPSUD

Metsi ohustavad kliimamuutuste tagajärjed ja raadamine. Tegemist on meie kopsude ja elushoidmissüsteemiga; maapealse bioloogilise mitmekesisuse kodu ja tähtsa süsiniku neeldajaga. Metsadel on ka oluline roll puhta õhu tagamisel, veeringluse reguleerimisel ja pinnase erosiooni vältimisel. Metsade kaitsmine ja taastamine on meie kliimaeesmärkide saavutamisel esmatähtis.

Rohelistena leiame, et vanad metsad, looduslähedasem majandamine ning bioloogilist mitmekesisust säästev metsastamine ja taastamine on Euroopa metsade tervise seisukohalt määrava tähtsusega. Vajame ühist metsatulekahjude strateegiat looduslähedastes segametsades. Oleme otsustanud vältida raietöid ja luua kaitsekoridoreid. On vaja erakorralisi meetmeid, et kaitsta metsi halva majandamise, reostuse ja kliimamuutuste eest.

HOOLITSEME MULLASTIKU EEST JÄTKUSUUTLIKU TOIDU JA PÕLLUMAJANDUSEGA

Euroopa vajab ühist toidu- ja põllumajanduspoliitikat, et toetada muudatusi selles, mida me sööme, kuidas me toitu toodame ja kust me seda saame. Põllumajandustootjad ja -töötajad on topeltkriisis. Ühest küljest ohustavad nende tegevust kliimamuutused ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Teisest küljest ei saa paljud selle sektori töötajad toodetud toidu eest õiglast tasu.

Iga Euroopa põllumajandustootja peaks teenima tööga korraliku sissetuleku. Peame tegelema toiduainesektori struktuuriprobleemidega – muutma toidusüsteemi vastupidavamaks ja toetama kohalikku tootmist toidusõltumatusel põhinevate põhimõtete kohaselt. Peame tagama, et põllumajandustootjad ei peaks ebaõiglaselt konkureerima samadele standarditele mittevastavate toodete, sh kolmandatest riikidest pärit toodetega.

Peame põhimõttelist minema pestitsiidide, monokultuuride ja loomade kannatustel põhineva tööstusliku põllumajanduse toetustest üle tohututele mahepõllumajanduse ja agroökoloogilise tootmise investeeringutele. Praegune põllumajandusmudel sõltub suuresti väetistest, loomasöödast, fossiilkütustest jms sisenditest, sealhulgas väljastpoolt ELi.

Aastaid kestnud ekslikud toetused on koondanud maaomandit ja viinud väikesed ja keskmise suurusega põllumajandustootjad maa alla. EL peab edendama uut põllumajandusmudelit, mis vähendab heitkoguseid, kaitseb keskkonda ja edendab sotsiaalset õiglust.

See põllumajanduse roheline ja sotsiaalne üleminek, mida toetatakse ELi vahendite ümbersuunamisega, on võimalus turvaliste ja jätkusuutlike ärimudelite loomiseks, millest saavad kasu miljonid Euroopa põllumajandustootjad.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Ühise toidu- ja põllumajanduspoliitika raames seatakse ELi põllumajanduse rahastamise tingimuseks sotsiaalsed ja keskkonnaalased kriteeriumid, et tagada kvaliteetsed töökohad ja suurendada toiduga kindlustatust. See tähendab, et üks kolmandik ELi eelarvest eraldatakse jätkusuutlikele toidusüsteemidele, mis parandavad mulla kvaliteeti, vähendavad heitkoguseid ja vähendavad toidujäätmeid ning tegelevad põllumajandustootjate majandusliku olukorraga ja vähendavad negatiivset mõju, mida meie põllumajandussüsteem avaldab arengumaadele. EL peab tugevdama taimse valgu sektorit ja julgustama üleminekut rohkem taimepõhisemale toitumisele, tuginedes poliitilistele ettepanekutele, sh taimepõhisel lepingul.

Tervislik toit tähendab ka pestitsiidivaba toitu. Keemiliste pestitsiidide kasutust tuleb vähendada, et säästa ökosüsteeme, hoida muld terve ja kaitsta inimeste tervist. Seisame selle eest, et pestitsiidide kasutatakse 2030. aastal poole vähem. Glüfosaati ei ole vaja tootlikuks põllumajanduseks ega umbrohutõrjeks. Glüfosaadi saab ja tuleb keelata, kusjuures põllumajandustootjatele tuleb anda muutuse tegemiseks majanduslikku toetust.

GMO-VABA EUROOPA

Usume, et GMOD ei ole lahendus põllumajandussektori ees seisvatele probleemidele, ja soovime, et tarbijatel oleks võimalus süüa GMO-vaba toitu. Rohelistena oleme pühendunud ettevaatuspõhimõtetele ja säilitame olemasoleva regulatiivse korra kõigi GMODE ja uute genoomikameetodite suhtes. Uusi meetodeid ei tohi jätta välja ELi õigusaktides juba sätestatud GMODE kaitsest.

Põllumajandustootjaid tuleb kaitsta selle eest, et agrotööstus kasutaks intellektuaalomandi õigust majandusliku iseseisvuse saavutamiseks. Kõik geneetiliselt muundatud koostisosi sisaldavad tooted peavad olema jälgitavad ja märgistatud. Riikide valitsustel peab olema õigus keelata geneetiliselt muundatud taimede kasvatamine.

LOOMADE HEAOLU PRIORISEERIMINE

Prioriseerime loomade heaolu ELi tasandil ja võitleme selle eest, et ELi poliitika kujundamisel pööratakse rohkem tähelepanu loomade heaolule, nagu on nõutud ELi aluslepingutes. Põllumajanduspoliitika reformimisel pooldame rangemaid eeskirju loomapidamistingimuste, antibiootikumide kasutamise ja loomade transpordi kohta. Zoonootiliste haiguste inimesele ülekandumine ja antimikroobikumiresistentsus võivad tekitada järjekordse laastava pandeemia.

Soovime lõpetada loomade suurfarmid ja loomade julma kohtlemise tööstuslikus põllumajanduses. Ehkki Euroopa Komisjon ei võtnud midagi ette ajaloolise Euroopa kodanikualgatuse „Lõpp puurajastule!“ suhtes, võtame üle kodanike võitluse, et puurloomakasvatus lõpuks keelustatakse. Jätkame võitlust rangemate eeskirjade eest, et kaitsta loomi kaubandusliku transpordi ajal, sh transpordiaeg tohib olla maksimaalselt 8 tundi ning teatavate liikide ja haavatavate loomade puhul maksimaalselt 4 tundi. Samuti toetame võõrutamata loomade veo ja elusloomade ekspordi keelustamist ELi loomade heaolu standardeid mittetunnistavatesse kolmandatesse riikidesse. Toetame täielikult Euroopa kodanikualgatust „Euroopa karusnahast priiks“.

Meie ühine toidu- ja põllumajanduspoliitika võtab praegu mittesäästva tööstusliku loomakasvatuse toetamiseks kasutatavad vahendid ja suunab need ümber loomapidamissüsteemide ja majandamisviiside parandamise loomade heaolu huvides.

Meie pühendumus laieneb kõigi loomade, sh teaduses kasutatavate loomade ning lemmik-, vee- ja metsloomade, tugevamale kaitsele. Võitleme isaste tibude süstemaatilise tapmise, sundtoitmise, karusloomakasvatuse, julmade jahipidamismeetodite, härjavõitluste ja teiste jõhkrate tavade lõpetamise eest. Lisaks nõuame rangemat kontrolli eksootiliste lemmikloomade kaubanduse üle,

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

kehtestades kogu ELi hõlmava heakskiidetud lemmikloomaliikide nimekirja. Lõpuks võitleme kutsika- ja kassipoegade sigitamisasutuste vastu ning propageerime humaanset steriliseerimist ja kontrollipoliitikat hulkuvate koerte ja kasside populatsioonide üle.

ÕITSVAD MERED JA OOKEANID

Euroopa merepiirkonnad vajavad kaitset. Paljudes paikades on meie merede keemiline ja ökoloogiline seisund kehv. Keemia- ja plastireostus, veealune müra, tooraine kaevandamine ja jäätmed ohustavad mereelu ning liigsete toitainete tagajärjel on vetes elu vähe või puudub üldse. Praeguseid eeskirju tuleb tugevdada ja täielikult jõustada, et võidelda merereostuse vastu.

Meie ühiste ookeanide ja merede kaitsmiseks kehtestame mere- ja ookeaniseaduse. See tagaks kõigi merega seotud poliitikavaldkondade sidususe ning viiks 2030. aastaks õiglaselt ja erapooletult puhtate, elujõuliste ja tervete merede ja ookeanideni. Seadusega kehtestatakse õigus reostusvabadele ja ökoloogiliselt tervetele meredele ja ookeanidele.

Et peatada mereökosüsteemide edasine halvenemine, toetada väikesemahulist kalapüüki ja rannikukogukondi ning suurendada kliimamuutustele vastupanuvõimet, peab Euroopa lõpetama ülepüügi ja lõpetama järk-järgult kahjulikud kalapüügitavad. Ühine kalanduspoliitika peab soodustama üleminekut vähese mõjuga kalapüügile, õiglast ja läbipaistvat kvootide jaotamise süsteemi ning jätkusuutlikku mereandide tarbimist. Üleminekut tuleb kavandada tihedas koostöös kalurite ja rannikukogukondadega. Merekaitsealasid tuleb tõhusalt kaitsta, eriti kahjustavate püügitehnikate (nt põhjatraalimine) eest.

EL impordib umbes 70% mereandidest, seega on tal jätkusuutliku kalapüügi osas ülemaailmne roll ja vastutus. Võitleme ambitsioonikamate eeskirjade eest ülemaailmsel tasandil. Eeskirjad peaksid kolmandates riikides edendama vähese mõjuga kalapüüki koostöös kohalike ja väikesemahulise kalapüügiga tegelevate kaluritega ning vähendama ülepüügist tulenevate mereandide importi. Vesiviljelus, nt avamere kalakasvandused, ei asenda pikemas perspektiivis loodusest pütud mereande, arvestades selle negatiivset mõju keskkonnale, kalandusele, kohalikele kogukondadele ja loomade heaolule. EL peab reguleerima vesiviljeluse arengut ja importi.

Seisame süvamerekaevandamise vastu ja nõuame ülemaailmset moratooriumi. On viimane aeg kaitsta süvamere ökosüsteeme. Oleme vastu igasugusele avamere nafta ja gaasi uuringutele ja kaevanduse laiendamisele.

ELATUSVAHENDITE TAGAMINE KÕIGILE

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe kaitseb igaühe, sealhulgas ja iseäranis kõige kaitsetumate inimeste, õigust eluliselt hädavajalikule: taastuenergia, keskkonnahoidlik transport, korralik eluase, täisväärtuslik toit ja kvaliteetne lastehooldus ja haridus.

TAASTUENERGIA KÕIGILE

Igaühel peaks olema põhiõigusena juurdepääs piisavale, taskukohasele ja taastuenergiale. ELis on 125 miljonil inimesel raskusi kodu kütmisega, kusjuures see mõjutab ebaproportsionaalselt naisi ja eakaid. Kütteostuvõimetuse kaotamine on ELi oluline prioriteet.

Toetame energiagarantiid, et tagada kõigile majapidamistele piisav energia taskukohase hinnaga. Vähekaitstud elanikkonnarühmad saavad sihipärast toetust, sealhulgas energiasäästu investeringuteks, ning ükski vähekaitstud leibkond ei jää energiast ilma maksusuutmatuse tõttu.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Isiklik energia tarbimine, selle jagamine naabritega ja liitumine energiakogukonnaga peab saama võimaluseks, millest kõik saavad kasu. Tagame ka, et salvestustehnoloogiad, nagu akud ja sõidukite ühendamine võrku, on piisavalt levinud ja kõigile kättesaadavad.

TASKUKOHANE ELUASE KÕIGILE

Eluase on õigus, mitte kaup. Korralik ja mugav eluase, mis on talvel soe ja suvel jahe, peaks olema kõigile kättesaadav. Iga öö on ELis 900 000 kodutut inimest ning miljonid on suurlinnades raskustes töusvate üüride ja halva kvaliteediga eluasemest tuleneva kütteostuvõimetuse tõttu, mis on kvaliteetsetesse, hästi soojustatud ja taskukohastesse eluasemetesse ja sotsiaalkorteritesse pideva alainvesteeringu tagajärg.

Peame julgustama ja suurendama avalikke ja erainvesteeringuid taskukohaste eluasemete (sh sotsiaalkorterid) ehitamiseks. Toetame üürikontrolli kehtestamist linnades ja piirkondades, kus üürid on plahvatuslikult kasvanud ning inimesed ei suuda neid enam maksta. Nagu on saavutatud mitmes rohelises linnas kogu ELis, pooldame piiranguid majutusüksuste lühiajalise majutusena turistidele pakkumisel, et hoida üüre madalal. Jätkame võitlust noorte inimeste õiguse eest elada täiesti iseseisvalt.

Peame võtma Euroopa lähenemisviisi riiklikule eluasemepoliitikale, määratledes eluaseme kui põhiõiguse ja kaitstes kinnisvara üürnike ekspluateerimise eest. ELi sotsiaalkorterite rahastamine peab jätkuma ka pärast praeguse taaste- ja vastupidavuskava fondi lõppu. Võitleme taskukohase eluaseme ELi kava eest, mida rahastatakse samuti ELi tasandil kogutud uutest vahenditest, et toetada investeeringuid kogu Euroopas.

TALVEL SOE, SUVEL JAHE

ELi programmi on vaja madala sissetulekuga inimeste kodude renoveerimiseks, kuna nende energiaarved on kõige suuremad. Suuremahuline sotsiaalne energiaremondiprogramm võib tagada, et igaüks elab 2040. aastaks tervislikes ja fossiilivabades kodus. Euroopas on 75% hoonetest energiatõhususeta, mis põhjustab 36% süsinikdioksiidi heitkogustest – olukorra parandamiseks on tohutult palju võimalusi renoveerimise ja ehitiste energiatõhusamaks muutmise kaudu.

Toetus peab olema kättesaadav kõigile, kusjuures suurem osa rahastamisest peab olema suunatud kõige vähemkaitstud inimestele ning renoveerimine peab olema üürnike jaoks kuluneutraalne. ELi, liikmesriikide ja erainvesteeringud kiiresti renoveerimisse tagavad paremad ja rohelisemad elukohad ning loovad kvaliteetseid töökohti. Meie maksualased ettepanekud stimuleerivad liikmesriikide tasandil riiklikke investeeringuid keskkonnasõbralikku elamumajandusse ning kasutavad erasektori raha Euroopa elamufondi renoveerimiseks.

TERVISLIK TOIT KÕIGILE

Üleminek jätkusuutlikule, kliimasõbralikule toidusüsteemile on hädavajalik, et Euroopa inimesed saaksid nautida taskukohast ja toitvat toitu, mille eest tootjatele makstakse korralikku tasu. Paljud mittenakkuslike haiguste (nt vähk) põhiriskitegurid on seotud toiduga. Meie visioon on ühendada tarbijad ja tootjad, anda inimestele võimalus teha teadlikke valikuid ja tagada põllumajandustootjatele õiglane hind.

Kehtestame õiguse toidule ELi õigusakti põhimõttena, mis viib riiklikul tasandil spetsiaalsete tervislikule toidule tagavate sotsiaalkindlustussüsteemi mehhanismideni, toetades samal ajal kohalikke tarneahelaid.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Toetame väikest ja ökoloogilist põllumajandust suurte investeeringutega. Miljonitel eurooplastel on olnud viimastel aastatel raskustes toiduainete hinnatõusu tõttu. Keegi ei tohiks jääda ilma tervislikust ja säästvalt toodetud toidust selle kalliduse tõttu.

On aeg lõpetada toiduga spekuleerimine, mis põhjustab nälga kogu maailmas. Meie ettepanekud finantstehingute ja juhusliku maksu kohta piiravad spekuleerimist, mis tõstab toiduainete hindu leibkondade jaoks.

VEESI ON INIMÕIGUS

Juurdepääs puhtale veele peaks olema tagatud kui põhiõigus. Veepuudus läheb juba praegu igal aastal maksma miljardeid, kusjuures põllumajandustootjad ja madala sissetulekuga leibkonnad on kõige enam mõjutatud, eriti Vahemere piirkonnas.

On vaja kiiresti tegutseda, et kaitsta kõigi õigust puhtale ja piisavale veele. Tahame keelata veevarude erastamist. Vett tuleks käsitleda kui looduslikku ühisvara ja seda peaksid haldama avalik-õiguslikud asutused. Kasutame olemasolevaid ELi õigusakte, et kaitsta haavatavaid varusid ja seame joogivee muude kasutusviiside ees esikohale.

LIIKUVUSE ÕIGUS KÕIGILE

Tahame, et inimesed saaksid hõlpsasti ja odavalt liikuda säästva ühistranspordiga. Igapäevane liikuvus on igaühe jaoks ülioluline. See ühendab inimesi, kogukondi ja ettevõtteid ning reisimine sõprade ja pere juurde või vaba aja veetmiseks peaks olema üks elu rõõmudest.

Tänapäeval on transpordisüsteemid seatud jõukate kasuks ning inimeste ja planeedi vastu. Töölisklassi linnaosad kannatavad kõige rohkem õhu- ja mürasaaste all ning kehvasti ühendatud maa- ja linnalähedastes kogukondades ei ole sageli muud valikut kui auto. Suurte heitkogustega transpordile makstakse vastukäivaid toetusi ja eralennukid suurendavad heitkoguseid veelgi.

Võtame kasutusele Euroopa kliimapileti süsteemi, et igas Euroopa osas oleks võimalik saada taskukohane ühistranspordikaart, mida oleks lihtne kasutada eri ühistranspordiliikide puhul. Seni peaksid liikmesriikide kohaliku ühistranspordi riiklikud kindlasummalsed piletid olema vastastikku tunnustatud. Noored, üksikvanemaga pered, vaesuses elavad inimesed, puuetega inimesed ja eakad peaksid saama sõita soodushinnaga.

Euroopa peab investeerima paremasse ühistransporti; turvalistesse ja jätkusuutlikesse jalgrattavõrkudesse ning inimesekeskse linnaplaneerimisse nii linna- kui ka maapiirkondades. Kuna Euroopa loobub järk-järgult sisepõlemismootoritest, on elektriautod osa transpordi heitkoguste vähendamiseks, kuid tõeline lahendus annab palju rohkem ruumi ühistranspordile. Et muuta elektriautod taskukohaseks ja luua kasutatud autode turg, peaks EL volitama nende kasutuselevõttu äriühingute sõidukiparkides.

EUROOPA ÜHENDAMINE TARISTULIIDUGA

Peame massiliselt suurendama investeeringuid raudteetransporti ja selle koordineerimisse, et ühendada Euroopa sõna otseses mõttes meie taristuliidu raames. Paljudes Euroopa piirkondades on raudteeinfrastruktuur halvas seisus ning Kesk- ja Ida-Euroopas puudub suures osas igasugune kiirraudtee katvus. Seepärast peab EL seadma prioriteediks investeeringud alateenindatud piirkondade moderniseerimisse ja lähendamisse.

Jätkusuutlike pikamaareiside edendamiseks investeerime öisesse rongitaristusse ja loome Euroopa piletimüügiplatvormi, et muuta piiriüleste reiside broneerimine jätkusuutliku transpordiga lihtsaks.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Esmatähtsad on maapiirkondadesse ja halvasti ühendatud piirkondadesse transpordiinvesteeringud, sealhulgas autode ühiskasutusega seotud algatused, parvlaevad ja raudteekaubaveod.

Tagame, et õiglasemad hinnad näitaksid saastava transpordi tegelikku maksumust, maksustades lennureise ja kütust korralikult, kui tõhusaid kliimasõbralikke alternatiive ei ole võimalik kasutusele võtta. Vähendame lendude nõudlust, kehtestades sagedase lendaja maksu (erandid kehtivad saartele) ning alternatiivide olemasolul keelame lühilennud. Võitleme eralennukite keelu kehtestamise eest. Kaitseme õiglast üleminekut kõigile transporditöötajatele ning kaitseme töotajaid ja reisijaid liiklusohutusmeetmete ja kogu ELi hõlmava kiirusepiirangu abil.

KVALITEETNE HARIDUS KÕIGILE

Kõikidel Euroopa elanikel, sõltumata elukohast või varanduslikust seisundist, peaks olema juurdepääs kvaliteetsele ja kättesaadavale avalikule haridussüsteemile, koolitustele ning elukestvatele õppele. Haridus annab ühiskonnale vajalikud vahendid ebavõrdsuse kaotamiseks, rohepöörde edendamiseks ning kultuuri ja teaduse esirinnas olemiseks. Uutes rohelistes tööstusharudes saab töökohti täita vaid koolitatud inimeste olemasolul.

Oleme innukalt toetanud Erasmus+ programmi alates selle loomisest ja kehtestame Erasmuse võrdse kohtlemise põhimõtte, et tagada, et õppijad, kes muidu ei saaks endale Erasmust lubada, saaksid piisavalt raha, et rahastada täies ulatuses oma aega välismaal. Erasmus+ peab olema kõigile võrdselt kättesaadav, olenemata riigist või majanduslikust taustast.

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe võtab kasutusele ühise rohelise hariduse ja koolituse projekti, mis ühendaks koolid, ülikoolid ja koolituskeskused, et siduda õppeasutused kogu Euroopas. Kodanikuharidus ELi kohta, sealhulgas äärmuslus-, vihkamis- ja rassismivastane haridus, peaks olema osa õppekavadest ja mitteformaalse hariduse raames toimuvast õppest, mida tunnustatakse ELi tasandil. Haridusinvesteeringud on meie ettepanekute kriitiline osa ülemineku rahastamiseks ning need peavad andma kõigile võimaluse õppida ja andma meile tuleviku jaoks vajalikke oskusi.

JUURDEPÄÄS TERVISHOIUTEENUSTELE KÕIGILE

Tervis on avalik hüve, millele igaühel on õigus. Pandeemia oli traagiline tõestus sellest, et ebapiisavad investeeringud, erastamine ja ennetavate lähenemisviiside hooletusse jätmise seavad patsiendid ja tervishoiutöötajad füüsiliselt ja vaimselt ohtu.

Euroopa Tervishoiu Liit peaks kindlustama, et liikmesriigid tagaksid kõigile Euroopa elanikele üldise tervisekindlustuse. Püüame kõrvaldada ebavõrdsust tervishoius ja tagada juurdepääsu taskukohastele ravimitele ja ravile, sealhulgas vähi ja haruldaste haiguste puhul, et see hõlmaks kõiki ühiskonnarühmi, eriti kõige kaitsetumaid ja teatavasse rassi kuuluvad kogukonnad. Keegi Euroopas ei tohiks tunda, et ta on sunnitud kolima teise riiki, kuna tema tervishoiuvajadused on rahuldamata. Euroopa üldise tervisekindlustuse õigusaktid nõuaksid, et kõik liikmesriigid tagaksid selle olulise sotsiaalse õiguse.

Näeme endiselt pandeemia tagajärgi kogu Euroopas. Paljudel inimestel on ikka veel pikaajalise COVID-i sümptomid. Peame edendama COVID-19 nakkuse pikaajaliste tagajärgede uurimist. Euroopa Liit peaks looma ELi tervishoiurühma, et teha koostööd tervishoiualaste hädaolukordade ja katastroofidele reageerimise alal. Kõiki poliitikavaldkondi tuleks vaadelda tervishoiu seisukohast.

ROHELINE ÜHISKOND ON HOOLIV ÜHISKOND

Ühiskond toimib hoolduse põhimõttel. See on meie tähelepanuta jäetud, alahinnatud ja sageli tasustamata alus. Rohelistena tahame luua hoolivat ühiskonda ja mõistame hoolivust kui olulist

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

prioriteeti ja kontseptsiooni. Kuna inimesed Euroopa ühiskondades elavad aina vanemaks, kasvab hoolduse tähtsus, eriti nendes Euroopa riikides, kus on hiljuti toimunud suur väljaränne.

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe on ka hoolitsuskokkulepe. Püüame parandada hooldustöötajate töötingimusi, kaitstes samal ajal igaühe õigust nõuetekohasele hooldusele. Me investeerime kõikehõlmavatesse ja elukestevatesse lähenemisviisidesse, nagu üldine juurdepääs väikelaste haridusele ja hooldusele ning puudega inimeste ja eakate deinstiitutsionaliseeritud hooldus. Väikelaste haridust ja hooldust tuleb ELi eelarveraamistikus lugeda sotsiaalseteks investeeringuteks.

VAIMNE TERVIS ON POLIITILINE

Meie universaalne tervisekindlustus läheb kaugemale füüsilisest tervisest ja kindlustab, et riiklikud tervishoiusüsteemid hõlmavad vaimset tervishoidu, ilma et üksikisikutele tekiks lisakulud. Vaimne ja füüsiline tervis peavad olema võrdsed. Vaimse tervise kriisiga tegelemiseks tunnustame vajadust kaasavate ja terviklike ennetus- ja tervendamistrateegiatega järele, mis hõlmavad kultuuri ja sporti ning sotsiaalseid ja loominguulisi tegevusi.

AEG ON EUROOPA UIMASTIPOLIITIKA ÜMBER MÕELDA

Uimastipoliitika peab põhinema tõenditel, mitte eelarvamustel. Pooldame ELi lähenemisviisi, mis põhineb tervisel ja kahjude vähendamisel ning uimastisõltuvuse all kannatavate inimeste toetamisel ning minimeerib uimastitarbimise negatiivset sotsiaalset mõju. Töötame selle nimel, et täiskasvanute kanepi kasutus dekriminaliseeritakse, mille eesmärk on seda legaliseerida ja reguleerida, kaitstes samal ajal alaealisi.

AUS MÄNG SPORDIS

Sport ühendab inimesi Euroopas, edendab tervist ja sotsiaalset ühtekuuluvust. Euroopa rahastus peaks olema kergemini kättesaadav ja motiveerima spordimaailma paremini täitma kliimaeesmärke. Sõltumatu Euroopa korrupsioonivastane amet peaks tagama läbipaistvuse ja aususe spordis kogu maailmas. Selgete standardite kehtestamine võimaldab Euroopas läbi viia suuri rahvusvahelisi spordiüritusi, mis on kooskõlas kliimaeesmärkidega ja austavad inimõigusi.

SOTSIAALÕIGUSLIKU EUROOPA ÜLESEHITAMINE

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe seab inimesed ja nende heaolu Euroopa keskkonnasäästliku ümberkujundamise ja majanduse keskmesse. Sotsiaalse heaoluriigi saavutamine oli üks Euroopa suurimaid edusamme. Heaoluriigi 21. sajandile sobivalt ümberloomine on ainus viis kaitsta ja laiendada sotsiaalseid õigusi kõigile Euroopa elanikele. Sotsiaalõiguslik Euroopa peab andma töötajatele ja üleminekujärgus olevatele kogukondadele rohkem võimalusi ja kaitsma neid ning kaasama kõiki. See peab kaitsma inimesi, kes puutuvad oma igapäevaelus kokku mitmekülgse ja -tahulise diskrimineerimise vormidega.

INIMVÄÄRSED TÖÖKOHAD KÕIGILE

Euroopa töötajad väärivad õiglast palka, eriti pärast aastatepikkust hinnatõusu. Võitleme selle eest, et lõpetada palgavaesus. Viimase ELi mandaadi ajal saavutasime kogu ELi hõlmava miinimumpalga raamistiku, mis kehtestab elukallidusega indekseeritud inimväärset miinimumpalgad. Võtsime meetmeid palga läbipaistvuse tagamiseks, mis aitavad kaotada tohutud ettevõtetes ja institutsioonides eksisteerivad palgaerinevused.

Seisame õigusaktide eest, mis tunnustavad platvormitöötajaid töötajatena, kellel on kõik õigused miinimumpalga, kollektiivläbirääkimiste ja seaduslikult kehtestatud töötingimuste ja -kaitse osas.

Tuleviku võtmesektorite töökohad, alates ehitusest ja hooldusest kuni energeetika ja hariduseni, peavad olema hästi tasustatud. Toetame ametiühingute rolli selle tagamisel, et töötajad saaksid oma õiglase osa kasumist. Meie maksualased ettepanekud vähendavad töötajate maksukoormust ning toetavad vaeseimate inimeste juurdepääsu energiale, toidule ja eluasemele, suurendades saastajate ja ülikiraste makse.

TERVIKLIK VÕITLUS VAESUSE VASTU

Igaühel on õigus korralikule sissetulekule. Tugev sotsiaalne turvavõrk peaks kaitsma inimesi, kes töökohta vahetavad või ei saa töötada. Nõuame ELi miinimumsissetuleku raamdirektiivi, et kehtestada igas ELi liikmesriigis piisav toetus (60% mediaansissetulekust) inimestele, kes vahetavad töökohta või ei saa töötada, ning tagada selle ulatus ja kasutus. See ei tohiks takistada riiklikke kollektiivlääbirääkimiste mudeleid ega sotsiaalkindlustussüsteeme.

Lühiajaline töötuskindlustusprogramm SURE tuleks muuta alaliseks, et kaitsta üleminekust mõjutatud töötajate elatusvahendeid. Nõuame jätkuvalt ELi integreeritud vaesuse vastu võitlemise strateegiat, et lõpetada 2030. aastaks kodutus ning vähendada laste vaesust vähemalt poole võrra 2030. aastaks ja kaotada laste vaesus 2040. aastaks.

Tingimusteta põhisissetulekut tuleks uurida. Seepärast pooldame riikliku põhisissetuleku katseprojekte.

MITTE MIDAGI TÖÖTAJATEST ILMA TÖÖTAJATETA

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe kaitseb töötajaid ja nende õigusi. Tahame luua liidu, kus inimesi koheldakse ja nende töö makstakse eest korralikult, eriti ühiskonda töös hoidvaid ja rohelist homse päeva jaoks vajalikku taristut loovaid olulisi töötajaid.

Töötajateta ei tohiks olla midagi töötajatest. Võitleme ametiühingute organiseerumise, kollektiivlääbirääkimiste ja streigiõiguse eest. Rohe- ja digipöördest mõjutatud töötajatel tuleb tagada õigus teabele, osalemisele kollektiivlääbirääkimistes ja sotsiaaldialoogis ning koolitusele. Et tagada kõigi töötajate õigused tuleks uute või mittestandardsete töövormide puhul toetada ametiühingute loomist. Neid õigusi ja standardeid peaks kaitsma õiglase ülemineku seadus. Elukestva õppe direktiiv peaks kaitsma õigust tasustatud õppepuhkusele.

ÕIGLANE TÖÖJÕU LIKUVUS KÕIGILE

Euroopa peab võimaldama ja kaitsma tööjõu piiriülest õiglast liikuvust, et keegi ei jääks riikide killustunud sotsiaalsüsteemidest välja. Sotsiaalse dumpingu vältimiseks tuleb tagada sotsiaalsed õigused ja juurdepääs tööturule. Haldusülesandeid peaks olema võimalik täita erinevates keeltes, sotsiaalteenused peaksid olema kättesaadavad liikuvatele töötajatele ja sotsiaalset kooskõlastamist ELi tasandil tuleks edendada. Kutsekvalifikatsioonide tunnustamist tuleks lihtsustada.

Paljud ELi riigid kannatavad massilise väljarände tagajärgede all. ELi riikide majanduslik ja sotsiaalne lähenemine peab olema ELi poliitika kujundamise ja investeringute prioriteet, et parandada inimeste elukvaliteeti ja võimalusi kogu Euroopas.

UUED ÕIGUSED TULEVIKU TÖÖ JAOKS

Töö peaks toimuma inimväärsel tingimustel ja ohututes tingimustes. Lammutame praeguse süsteemi, mis kasutab praktikante ja praktikante ära. Lõpetame tasustamata praktika, et noortele oleks tagatud korralik palk ja turvalised töötingimused. Liikuv- ja võõrtöö peaks olema nõuetekohaselt reguleeritud, kusjuures kõik sellised töötajad peaksid saama korraliku ja taskukohase majutuse.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Töötervishoiu ja -ohutuse meetmeid tuleb ajakohastada vastavalt kliimamuutuste mõju reaalsusele ja neid tuleb jõustada, näiteks kuumalainete ja äärmuslikel temperatuuridel töötamise eeskirjad. Ületöötamine põhjustab stressi ja tervisehäireid. Võtame kasutusele meetmed, mis vähendavad tööaega ja parandavad töö- ja eraelu tasakaalu, sealhulgas ELi õigus mitte olla kättesaadav, õigus kaugtööle ja tööaja paindlikkus. Toetame kogu ELis tehtavaid jõupingutusi neljapäevase töönädala kehtestamiseks. Me ei lase töötajaid jälgida tehisintellektil põhinevate jälgimisvahenditega.

VÕRDNE TASU VÕRDSE TÖÖ EEST

Seisame selle eest, et võrdse töö eest makstaks võrdset palka ja kõigil oleksid võrdsed võimalused tööl. Soolise palgaerinevuse täielik kaotamine kõigi tööandjate jaoks siduvate meetmete abil on juba ammu hiljaks jäänud. Sooline palgalõhe sõltub etnilisest päritolust, puudest, juurdepääsust haridusele, vanusest jne. Erinevate naiste rühmade kogevad palgaerinevusi väga erinevalt.

Üldine ja võrdne juurdepääs lapsehoolduse ja pikaajalise hoolduse võimalustele ning töö- ja eraelu tasakaalu ja rasedus- ja sünnituspuhkuse direktiivide läbivaatamine võivad viia Euroopa täielikult tasustatud, võrdse ja piisava kestusega lapsehoolduspuhkuse suunas.

VÕRDSED VÕIMALUSED ALGUSEST PEALE

Kuna elu algus on määrav, nõuame Euroopa lastetagatise piisavat rahastamist, et kindlustada kõigile lastele juurdepääs lapsehoiule, alusharidusele, tervislikule toitumisele, piisavale eluasemele ja tervishoiule. Samas soovime toetada vanemate osalemist tööturul. Kõigil lastel on õigus osaleda mängus, vaba aja veetmises, spordis ja kultuuris.

Sõltumata passist peaks kõigile ELi lastele peaks olema tagatud juurdepääs kvaliteetsele lapsehoiule ja haridusele. Soovime teha koostööd liikmesriikidega, et tagada lõpuks ometi haridus- ja hooldustaristu investeringute kasutuselevõtt.

KÕIGI JAKS TOIMIV MAJANDUS

Euroopa Liit on kliima- ja keskkonnapoliitika põhitasand, kus teeme olulisi ühiseid otsuseid, mis viivad Euroopa ühiskonda rohelisemale teele.

Tänu kliimaliikumise mobiliseerimisele õnnestus meil, Rohelistel, nõuda 2019. aastal Euroopa rohelist kokkulepet ja seada kliimakriis päevakorra tippu. Ent edusammud on liiga väikesed ja aeglased. Mida kiiremini Euroopa rohepöördega edasi liigub, seda kiiremini tasuvad meie investeringud ja jõupingutused ära. Kliima ei oota, kuni teised kriisid mööduvad.

Meie roheline ja sotsiaalne kokkulepe näeb ette ulatusliku investeerimiskava jõuka ja dünaamilise ühiskonna loomiseks, mis põhineb kliimaneutraalsusel; keskkonnasäästlikel tööstusel ja tehnoloogial ning jätkusuutlikul digiteerimisel.

ROHELISSE JA PAREMASSE TULEVIKKU INVESTEERIMINE

Euroopa majandus- ja eelarvepoliitika peab keskendumas inimeste heaolu ja elukvaliteedi parandamisele ning stabiilse kliima ja tervisliku keskkonna säilitamisele. Lõpetades mineviku kokkuhoiumeetmed peab Euroopa võimaldama ja julgustama investeringuid, et lahendada praeguseid ja tulevaseid probleeme.

Vaatame läbi Maastrichti kriteeriumite ning stabiilsuse ja majanduskasvu pakti meelevaldsed piirangud. Need on jätnud Euroopa kriisidele avatuks ning viinud mitmes riigis avalike teenuste kärpimiseni ja piiratud riiklike investeringute tegemiseni, mis õnnestavad sotsiaalset ühtekuuluvust.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Selle asemel võtame kasutusele uue ja heaolupõhise makromajandusliku juhtimise, mis seab vananenud paradigma „majanduskasv iga hinna eest“ asemel prioriteediks kvaliteetsed investeeringud avalikesse hüvedesse ja rohepöörde, et vältida edasisi kriise ja nende sotsiaalseid tagajärgi.

Kutsume üles kehtestama rohelise kuldreegli ja looma reformitud „Euroopa poolaasta“ rühma, et anda ruumi tulevikku suunatud rohelistele ja sotsiaalsetele investeeringutele. Vaatame läbi riigiabi ja avaliku sektori investeeringuid käsitlevad eeskirjad, et soodustada roheinvesteeringuid, seejuures kahjustamata siseturu ausat konkurentsi.

Euroopa Keskpanga mandaat tuleks läbi vaadata, et see hõlmaks lisaks hinnastabiilsusele ka täielikku tööhõivet. Kuna fossiilkütused on hinnatõusule vastuvõtlikud ja soodustavad inflatsiooni, soovime, et Euroopa Keskpank kasutaks kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid (sh erinevad intressimäärad) roheinvesteeringute soodustamiseks.

KESKKONNAHOIDLIKUM TÖÖSTUS MEIE TULEVASE KONKURENTSIVÕIME NIMEL

Rohepööre on meie põlvkonna väljakutse ja seda ei saavutata ilma aktiivse tööstuspoliitikata. Tööstuse keskkonnanahoidlikumaks muutmine läbi investeeringute on Euroopas tohutu võimalus nii konkurentsivõime kui ka kliimanetraalsuse seisukohalt.

Nõuame rohelise ja sotsiaalse ülemineku fondi loomist, mis vastab vähemalt 1%-le ELi SKTst aastas ja mida rahastatakse peamiselt ELi tasandil ühiste laenude võtmisega.

See on meie taristuliidu selgroog, millest rahastatakse rohetaristu projekte, nt ühistransport ja raudteekaubaveod, taastuvenergia ja energiavõrguühendused. Sellest rahastatakse tekkivaid rohelisi tööstusharusid ja laialdast elamute energiatõhusamaks renoveerimist. Fondist toetatakse ka koolitusprogramme, mis on olulised inimväärsede töökohtade loomiseks uutes rohesektorites ja õiglaseks üleminekuks vajaliku sotsiaaltaristu parandamiseks.

Fond on peamine vahend kogu ELis toimuva deindustrialiseerimise vastu võitlemiseks ning toetab vähemate majandusressurssidega liikmesriike ja sektoreid, mida üleminek mõjutab. ELi tasandi investeeringuid on vaja selleks, et kaitsta ühtset turgu ja saada poliitiline toetus rohepöördele kõikides ELi riikides.

ELi tööstuspoliitika peab olema kujundatud kodanike, ametiühingute ja ettevõtete osalusel ning see ei tohi muutuda viisiks, kuidas kulusid sotsialiseerida ja samal ajal kasumit erastada. Kindlustame, et riigikassa saaks kasu tööstusharudes tehtavate investeeringute tuludest, näiteks aktsiaosalustest. Sotsiaalsed tingimused peavad tagama kvaliteetsete töökohtade loomise. Tööstuspoliitikat ei tohiks kehtestada heitkoguste vähendamise ja reguleerimise arvelt. Euroopa toetus teadus- ja arendustegevusele võib samuti aidata kaasa teaduse ja tehnoloogia arengule ning muudele ühiskondlikele eesmärkidele ning seda tuleks suurendada.

ROHELISE JA SOTSIAALSE KOKKULEPPE RAHASTAMINE

Selle hädavajaliku investeeringu finantseerimiseks on raha olemas. Oleme veendunud, et EL saab aidata seda suunata rohelistele ja sotsiaalsetele investeeringutele. See muutus saab toimuda fiskaalpoliitika, avaliku sektori investeeringute ja erainitsiatiivi abil. Õiglasem majandussüsteem eeldab suuremat ümberjaotamist, riiklike vahendite paremat kasutamist ja kõigi ühiskonnaliikmete osalemist.

ÕIGLASE MAKSUSÜSTEEMI LOOMINE

Euroopa vajab õiglast maksusüsteemi, mis võtaks ära koormuse töötajatelt ja väikeettevõtjatelt ning paneks saastajaid, rahvusvahelisi ettevõtteid ja ülirikkaid maksma oma õiglase osa.

Kehtestame ELis kapitalitulu maksu miinimumtaseme, et tasakaalustada maksukoormust töötajate pealt. Kaotame OECD ettevõtte tulumaksu miinimumkokkuleppe lüngad ja nõuame, et ELi liikmesriigid rakendaksid seda kokkulepet kõrgemal tasemel. Samuti täidame lüngad, mis jätavad ruumi maksude vältimiseks ja kõrvalehoidumiseks ELis ja väljaspool ELi ning pettuseks ja rahapesuks. Võitleme maksuparadiiside vastu, olgu need siis ELis või mujal maailmas.

Euroopa Liit vajab suuremaid eelarvevahendeid meie ühiste probleemide lahendamiseks. Euroopa peab laiendama süsinikdioksiidi piirimaksu uutele saastavatele sektoritele, kohaldama põhimõtet „saastaja maksab“ kõikides sektorites ja kaotama tasuta kvoodid enne praegust 2034. aasta tähtaega. Suurendame olemasolevate plastimaksude ulatust.

Nõuame, et ELi kliimameetmete sotsiaalfondi mahtu suurendataks oluliselt, et tagada õiglane üleminek madala sissetulekuga majapidamistele.

Kutsume üles kehtestama kogu ELi hõlmavat varamaksu, et võidelda ebavõrdsuse vastu ja rahastada rohepöoret. Lisaks sellele nõuame Euroopa finantstehingute maksu kehtestamist, et saada tulu ja piirata spekulatsioone. Muudame energiaettevõtetele kehtestatud ELi juhusliku maksu alaliseks, et vältida kasumi teenimist tulevastest energiakriisidest ning kohaldame seda ka toorainekauplejate ja pankade suhtes.

KESKKONNAHOIDLIK REAALNE RAHASTAMINE

Reguleerime finantsteenuseid, et edendada pikaajalisi investeringuid rohelisse ja sotsiaalsesse tulevikku lühiajaliste spekulatsioonide asemel. Võitleme roheline taksonoomia läbivaatamise eest, et tagada, et gaasi ja tuumaenergiat ei peeta n-ö jätkusuutlikuks. Fossiilkütust ja tuumaenergiat ei saa nimetada puhtaks.

Investeeringud uutesse söe-, nafta- ja gaasikaevandamisse, söeküttega energiaprojektidesse ja neid arendavatesse ettevõtetesse tuleb takistada. Kõrge heitega tegevuste jätkuv arendamine seab ohtu ELi kliima- ja keskkonnakohustused ning suurendab finantsriske.

Kohustame finantssektori osalejaid võtma vastu jõulised kliimakavad, et toetada nende majanduslikku üleminekut ja võimaldada järkjärgulist ümberkujundamist. Nende sisu ja rakendamine peab olema reguleeritud, hõlmates sektoripõhist poliitikat kõige suuremaid heitkoguseid tekitavate tegevuste jaoks ja meetodeid süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamise eesmärkide seadmiseks. Võitleme selle eest, et kogu pangandussektori tegevus hõlmaks ettevõtete kestlikkusega seotud hoolsuskohustuse direktiivi, nii et pangandussektor oleks vastutav investeeringute inimõiguste, keskkonna ja kliima mõju eest.

STABIILNE JA KAASAV PANGANDUS EUROOPA JAKS

Leibkondade raha ei tohiks enam täita toidu, energia ja eluasemega spekulatiivsete finantstegelaste taskuid ega ei peaks nad kannatama finantskrahhi tagajärgi. EL peab viima lõpule pangandusliidu, mida oleks tulnud juba ammu teha, ja kehtestama ühise hoiusekindlustamissüsteemi.

Euroopa Keskpank peaks pakkuma avalikku digieurot alternatiivina erasektori maksesüsteemidele, reguleerima nõuetekohaselt krüptoraha turge (sh keskkonnamõjud) ning kaitsma ligipääsu isikute sularahale ja selle kasutamise õigust kaasatuse põhimõttel.

RINGLUSE SULGEMINE RINGMAJANDUSE ABIL

Tooda, tarbi ja viska ära – meie ühiskonna majandus toob kaasa ressursside kasutamise üle meie planeedi võimete. Kui me ei tee midagi selle muutmiseks, vajame 2050. aastaks kolme maakera, et rahuldada oma toorainevajadust. See lineaarne mudel toidab kliimakriisi, keskkonnakahjustusi ja inimõiguste rikkumisi ressursside kaevandamisel. See muudab meie tarneahelad haavatavaks kriisidele ning majanduse ja ettevõtted sõltuvaks impordist.

Jäätmetest peab saama disainiviga. Soovime luua 2040. aastaks selgete ja siduvate eesmärkidega täielikult taastuva, ringikujulise ja mittetoksilise majanduse ning üleminekuteed tarbimise ja ressursikasutuse vähendamiseks 2030. aastaks.

Kuna rohepööre nõuab aina suuremaid koguseid metalle, peame võtma kasutusele piisavuse lähenemisviisi ja seadma prioriteediks strateegiliste materjalide töötlemise ja ringlussevõtu võimsuse arendamise.

Kui kaevandamine ELis osutub vajalikuks, et tagada turvalised ja jätkusuutlikud tarneahelad, peame kehtestama kõrgeimad keskkonna- ja sotsiaalstandardid. ELi õigusaktidest või inim- ja keskkonnaõigustega seotud tingimustes ei tohiks teha erandeid, kaevandamiskeelualad peaksid olema ranged ja pöörduvad ning kaevandamistehnikate ja töötingimuste (sh tervishoiu ja ohutuse tagamise) pidevaks parandamiseks ning kõige kahjulikumate kaevandamisviiside keelustamiseks tuleks teha jõupingutusi. Mõjutatud kogukonnad – eriti Euroopa viimane põlisrahvas, saamid – peavad saama varakult teavet ning neil peab olema õigus osaleda, anda oma nõusolekut ning saada õiglast hüvitist.

NULLTOODANG ON TULEVIKU ÄRIMUDEL

Meie visioon on täielik ringmajandus, kus me kasutame tooteid uuesti, viime need ringlusesse, jagame ja taaskasutame neid, et hoida materjalid suletud ringluses. Selline lähenemisviis kaitseb ressursse ja kliimat ning säästab tarbijate raha, kuna tooted kestavad kauem. Keskkonna- ja tarbijakaitse käivad käsikäes. Roheliste fraktsioonina nõuame kiiret toodete kohustuslike kestlikkusnõuete rakendamist ning ELi nõudeid, mis tagaksid sektorite nõuete täitmise.

Võitleme toodete enneaegse vananemise (sh tarkvara ülesütleamise ja parandatavuse puudumise) vastu, mis laastab nii planeeti kui ka leibkondade eelarveid. Kindlustame, et võetakse vastu tõhus ja taskukohane õigus toodete parandamisele, sh kogu ELi hõlmav parandatavushinne ja avatud remonditurg sõltumatutele remonditöökodadele ja tarbijatele. Toetame kasutatud kaupade ja remonditavate kaupade siseturu loomist. Soovime luua uusi tehnilisi standardeid, näiteks ühtset laadijat, mis soodustavad toodete vastupidavust ja sillutavad teed jäätmeteta ühiskonnani, kus jäätmeid ei ekspordita kolmandatesse riikidesse.

KOOSTÖÖL PÕHINEVA JA SOTSIAALSE MAJANDUSE LOOMINE

Meie nägemus majandusest on dünaamiline ja ringikujuline, kus Euroopa majanduse selgroo moodustavad väikese ja keskmise suurusega ettevõtted (VKEd) arenevad koos uute kogukondlike, sotsiaalsete ja koostööl põhinevate majandusmudelitega.

VKEd peaksid tegutsema suurettevõtetega võrdsetel tingimustel. Püüame vältida bürokraatiat ja reguleerimist, mis on keerulisem, jäigem või muul viisil koormavam, kui on vajalik avaliku hüve kaitsmiseks. Edendame digivahendeid kõikjal, kus need lihtsustavad nõuete täitmist.

Jätkusuutlike riigihangete võimsust tuleks kasutada kõrgete ökoloogiliste ja sotsiaalsete standardite ja kollektiivsete läbirääkimiste edendamiseks. Euroopa õigusaktid peaksid võimaldama alternatiivseid majandusmudeleid, nagu ühistud, ühisrahastus, sotsiaalne ettevõtlus ja ühisvara. Neid

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

paljutöotavaid võimalusi tuleks tugevdada kohalike algatuste puhul, seades esikohale sektorid, mis seisavad silmitsi tugeva rahvusvahelise konkurentsiga, nt tekstiilitööstus.

JÄTKUSUUTLIK DIGITEERIMINE INIMESTE JA PLANEEDI HEAKS

Digitehnoloogiad on meie elu üha olulisem osa; need peaksid kaitsma üksikisikute õigusi ja teenima üldist kasu enne eraettevõtete huve. Euroopa, kes on sattunud USA järelevalvekapitalismi ja Hiina stiilis riikliku kontrolli vahele, vajab õiguspõhist ja detsentraliseeritud lähenemist digiteerimisele, et sellest kasu lõigata.

Võtame kasutusele ühtse Euroopa andmeruumi, mis võimaldab anonüümseid sotsiaalandmete kasutusviise üldsuse huvide eesmärkide saavutamiseks, sh kliimaõigluse eest võitlemine ja meditsiiniuuringud. Koostalitlusvõime on eduka digitaalpoliitika võti. Euroopa koostalitlusvõime raamistik on hea lähtepunkt, kuid see ei loo veel võrdseid võimalusi. Nõuame standardimist arendajatele, kodanikuühiskonnale ja VKEdele. Nende kaasamine peab olema kompenseeritud, et kõik saaksid selles protsessis võrdselt osaleda.

Kui digiteerimine on tõeliselt kõigile kättesaadav ja õigused on õigusaktidega kaitstud, loob see Euroopa inimeste jaoks uusi võimalusi. Hiljutised ELi õigusaktid tagavad laiema valiku ja läbipaistvuse internetis, kaitstes isikuid õiguste ja vabaduste rikkumise eest. EL peab siiski kehtestama digitaalse õigluse seaduse, et kaitsta inimesi pealetükkiva internetireklaami eest.

Kehtestame õigusaktid, et suurendada digiseadmete ja seadiste korduvkasutust ja ringlussevõttu ELis ning vähendada andmetöötlemise ja krüptorahaga seotud energiatarbimist, et oluliselt alandada interneti materiaalsel jalajälge.

EDULOO JÄTKAMINE: EUROOPA TARBIJATE KAITSMINE

Tugev tarbijakaitse, nagu rändlusõigused ja reisijate õigused ning tooteohutuse meetmed, on ühtse turu oluline saavutus. Ent majanduse kiireloomuliste muutuste tõttu tuleb ELi kõrgeid standardeid kiiresti ajakohastada, et kaitsta inimesi, eriti internetis.

Tarbijatel peaksid olema samad õigused nii internetis kui ka väljaspool seda. Kuna üha suurem osa e-kaubandusest hõlmab potentsiaalselt ohtlikke oste otse kolmandatest isikutest müüjatelt, kutsume üles suurendama internetipõhiste turgude vastutust ning laiendama ja kooskõlastama tolli- ja turujärelevalveasutuste heakskiitmis- ja kontrollimenetlusi.

Rohelistena tagame, et inimesed saavad selget ja põhjalikku teavet ELis müüdavate toodete ja teenuste keskkonnamõju kohta, sealhulgas teavet toote eeldatava eluea ja selle keskkonnamõju kohta. Ühtsel turul ei tohi olla esimese või teise klassi tarbijaid. Erinevates Euroopa riikides samamoodi turustatavad tooted peavad olema sama kvaliteediga ja koostisega. Tarbijate õigusi tuleb täielikult kaitsta kõikjal ELis.

II PEATÜKK: JULGUS SEISTA PAREMÄÄRMUSLASTE VASTU – DEMOKRAATLIKU, FEMINISTLIKU JA INIMÕIGUSLIKU EUROOPA EEST

Charlie tahab olla lihtsalt Charlie. Mitte midagi enam. Miks on ümbritseval maailmal tema sugu nii raske aktsepteerida?

Zara teab, mida ta tahab: panna lõpp endometrioosi kohutavale valule. Leida ravim, mis võiks aidata nii paljusid inimesi. Ent mõnikord tundub, et inimesed ei näe kaugemale kui tema nahavärv, perekonnanimi või riietusvalik.

Daniel tahab seda maailmale välja karjuda. Ta on armunud mehesse. Ta tahab minna öösel välja, jalutada partneriga Sofia tänavatel ja minna temaga koos ettevõtte jõulupeole.

Möödunud aastal hääletas Mirna selle poolt, et pakkuda alternatiivi korrupsioonile, hirmutamisele ja manipuleerimisele oma kodumaal, kuid demokraatia ja õigusriigi põhimõtete järgimine halveneb jätkuvalt. Tööle mineku asemel demonstreerib Mirna nüüd iga päev koos tuhandete kaasmaalastega muutuste esilekutsumiseks.

Eelarvamused, diskrimineerimine ja õiglaste demokraatlike protsesside õõnestamine hoiavad Euroopa ühiskondi taaskord tagasi. Ent saame seda muuta. Seda tuleb muuta.

Demokraatia, vabaduse ja põhiõiguste Euroopa Liit on meie ülesanne.

Rassism ei ole kuhugi kadunud. Näiteks on moslemivastane rassism, antisemitism ja romavastasus tõusuteel. Diskrimineerimine ja tõrjutus on endiselt liiga levinud puuetega inimeste, vaesuses elavate inimeste ja teiste vähekaitstud rühmade puhul.

Euroopa piiridel surevad inimesed. Vahemere rändeteed on maailma surmavaimad. Turvalisust ja kaitset otsivad inimesed seisavad üha sagedamini silmitsi kinnipidamise, julmade ja ebaseaduslike tagasisaatmiste ning inimkaubitsejate ja piirivalveasutuste vägivallega. Paremäärmuslased kasutavad ära ja süvendavad nende kannatusi, tõmmates peavoolu parteid endaga kaasa parempoolse mõtlemise suunas ja normaliseerides rändepoliitikat, mis on nii düsfunktsionaalne kui ka jätkusuutmatu.

Paremäärmuslikud parteid aina suurendavad oma mõjuvõimu järeleproovitud ja usaldusväärse taktikaga, milleks on pooltõdede keerutamine ja vähemuste patuoainaks pidamine. See konservatiivne tagasilöökk töötab strateegiliselt, et vähendada meie õigusi ja vabadusi. Ehkki peavoolu konservatiivid uskusid minevikus Euroopa Projekti, on isegi nemad nõus minema kaasa demokraatiavastaste jõududega, kes ohustavad õigusriigi põhimõtteid.

Meil on julgust seista vastu paremäärmuslastele, et kaitsta kõigi õigusi ja vabadusi.

Rohelised kaitsevad demokraatiat ja õigusriigi põhimõtteid ning nõuavad teistsugust Euroopa Liitu. Oleme veendunud, et Euroopa Liit peab olema ühtsem, et lahendada meie ühiseid probleeme. Nõuame föderaalset Euroopa Liitu, millel on suuremad volitused, sügav demokraatia ning tõeline läbipaistvus ja aruandekohustus.

Võitleme rassismi ja tõrjutuse kõigi vormide vastu. Hoolitseme selle eest, et keegi ei saaks otsustada Sinu keha üle. Nõuame õiglast varjupaigasüsteemi, mis kaitseb inimõigusi ja -väärikust. Töötame selle nimel, et rändepoliitika tunnustaks sisserändajate tohutut panust meie ühiskonnas. Usume, et poliitika toimib kõige paremini, kui seda kujundavad asjaomased inimesed. Oleme kindlad, et demokraatia ei saa õitseda ilma elujõulise kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ja võimekate kodanikuühiskonna osalejateta. Seisame kohtusüsteemi sõltumatuse ja ajakirjandusvabaduse eest.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Euroopa Liit asutati rahu ja demokraatia kaitsmiseks ning vabaduse, õiguste ja õigluse säilitamiseks.

Asutamislubadus saab kõigi jaoks reaalsuseks!

VAJALIK JÄRGMINE SAMM: ÜHINENUD EUROOPA, MIS ON VALMIS LAIENEMISEKS

Et tulla toime meie sajandi suurte väljakutsetega, alates rohepöördest kuni kasvava ebavõrdsuse vastu võitlemise ja demokraatia kaitsmiseni, peab Euroopa Liit reformima oma aluslepinguid ja liikuma edasi föderaalse Euroopa suunas, mis on võimeline tegutsema ja uusi liikmeid vastu võtma.

Euroopa tulevikku käsitleval konverentsil väljendasid Euroopa kodanikud selgelt, et nad toetavad uusi lepinguid, mis annavad ELile suurema pädevuse. Nad kutsusid üles süvendama Euroopa demokraatiat, suurendama Euroopa Parlamendi volitusi, lõpetama liikmesriikide vetoõigused, suurendama ELi eelarvet ja tugevdama ELi pädevust tervishoiu, maksude, sotsiaalkaitse jt võtmeküsimustes. Roheliste fraktsioon toetab nende ettepanekuid.

DEMOKRAATIA LAIENDAMINE EUROOPA SÜDAMES

Seisame föderaalse Euroopa eest, täielikult riigiülese demokraatia eest, mis on võimeline tooma tulemusi.

Et Euroopa liikmesriikides on vaja ühehäälsust küsimustes alates maksu- ja välispoliitikast kuni diskrimineerimisvastase võitluse ja demokraatia kaitsmise artikli 7 menetlusteni, takistab selle puudumine ELil võtta vastu otsuseid ühise heaolu nimel.

Euroopa Parlamendil peab olema õigus teha õigusloomega seotud ettepanekuid ja võrdne eelarvepädevus. Euroopa Liidu Nõukogu peaks tegutsema ELi õigusloome teise kojana, mitte olema hilisõhtuste valitsustevaheliste kokkulepete üle kauplemiste koht. Euroopa Komisjoni presidendi peaks esitama Euroopa Parlament.

ELi praegune eelarve on ilmselgelt ebapiisav Euroopa ees seisvate probleemide lahendamiseks. ELi eelarvet tuleks toetada ELi omavahenditest (nt ELi tasandi fossiilkütuse- ja varamaksudest) ning oluliselt suurendada Euroopa Parlamendi ja kodanikuühiskonna rolli ELi kulutuste järelevalves. ELi pädevust tuleks laiendada, et tagada, et EL suudab tulemusi saavutada. See tõeliselt riikidevaheline demokraatia peab tagama ka elukohapõhise Euroopa kodakondsuse.

Et Euroopa saaks selle hädavajaliku sammu astuda, on kodanike demokraatlik mandaat hädavajalik. Seetõttu peaks kogu ELi hõlmav konstitutsiooniline protsess viima nende aluslepingute muutmiseni.

Lepingumuudatused tuleks seejärel ratifitseerida üleeuroopalise rahvahääletuse teel antud häälte kahekordse häälteenamuse süsteemi kohaselt: üleeuroopaline ja liikmesriikide enamus.

Soodustame koostööd, kui üksikud liikmesriigid püüavad arengut tagasi hoida. Tõhustatud koostöö võimaldab ambitsioonikat ökoloogilist ja sotsiaalset üleminekut juba praegu, ootamata lepingu muutmist.

EUROOPA ELAVDAMINE KODANIKE OSALUSEGA

Avalikkuse osalemine ja kaasamine tugevdab Euroopa Liitu. ELi institutsioonid peaksid astuma samme, et muuta hääletamine ELi valimistel kättesaadavamaks, sh puuetega inimeste jaoks. Demokraatliku osaluse suurendamiseks soovime, et 2029. aasta ELi valimisteks katsetataks veebipõhist hääletamist vähemalt mobiilsete Euroopa kodanike jaoks. Riiklike nimekirjade kõrval tuleks kehtestada Euroopa Parlamendi riikidevahelised nimekirjad, luues täiendava ühtse ja kogu ELi hõlmava valimisringkonna, kuhu kodanikud valivad suure hulga Euroopa Parlamendi liikmeid.

Kuna demokraatia on midagi enam kui valimised, nõuavad Rohelised kodanike paneelarutelude sisseviimist, et muuta ELi poliitilised valikud kaasavamaks. Petitsioonide ja eriti Euroopa kodanikualgatuse raamistikku tuleb tugevdada, et avada kodanikele rohkem kanaleid ELi poliitika

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

mõjutamiseks ja kohustada Euroopa institutsioone reageerima seadusandlike ettepanekutega. Tuleks kehtestada kogu ELi hõlmavate rahvahääletuste raamistik.

ÜHESKOOS TUGEVAMAD: LIIDU LAIENEMINE

Paljud inimesed Euroopa naabruskonnas soovivad saada ELi kodanikuks, eelkõige Ukraina, kes võitleb meie väärtuste ja Euroopa julgeoleku eest. Meie liit on rajatud inimväärikuse, vabaduse, demokraatia, võrdsuse, õigusriigi põhimõtete ja inimõiguste austamise väärtustele. Liit lubab rahu, õiglust, ühiseid väärtusi ja jõukust ning nii vanad kui ka uued liikmed vastutavad nende põhimõtete ja eesmärkide järgimise eest.

Uus laienemise tõuge on juba ammu käes. EL on alati olnud geopoliitilise mõjuga projekt. Kuna EL on rajatud ühistele eeskirjadele ja väärtustele, aitab see muuta piirid vähem tähtsaks. ELi laienemine on seega parim väljavaade püsiva rahu ja julgeoleku tagamiseks Euroopas.

Kõiki Euroopa riike, kes soovivad saada ELi liikmeks või taasliituda ELiga ning jagavad meie väärtusi, tuleb tervitada ELi liikmeks saamise teel ja anda neile kogu kriteeriumite täitmiseks vajalik toetus.

MEIE LUBADUSTE TÄITMINE: TEE EUROOPA LIIDUGA LIITUMISENI

Euroopa Liit peab täitma lubadusi kandidaatriikidele: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Moldova, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia, Ukraina ja Gruusia. Toetame Kosovo püüdlusi saada ELi liikmeks. Toetame neid riike Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel, kusjuures prioriteediks tuleb seada demokraatia ja õigusriigi põhimõtete järgimine.

Ühisturule ja ELi eelarvele juurdepääs eeldab nende kriteeriumide täitmist ning protsessis edasiliikumine peab põhinema väärtustel. Roheliste fraktsioonina usume, et EL peab ühinemisprotsessis tegema tihedamat koostööd kodanikuühiskonnaga. Töötame selle nimel, et loobuda nõukogus valitsev ühehäälsuse nõue, mis praegu takistab ühinemist.

Ukraina tulevik on Euroopa Liidus. Me toetame Ukraina ametivõime ELi liikmeks saamiseks vajalike reformide läbiviimisel. ELi abi Ukrainale peaks võimalikult suures ulatuses võimaldama kliimakindlat ülesehitust ja taastamist, mis põhineb taastuenergia, kaasaegsel infrastruktuuril ning jätkusuutlikul ja kaasaval majandusel.

Uute liikmete vastuvõtmine peab olema oluline tõuge sisereformidele, et ELil oleks lihtsam tõhusalt ja tulemuslikult otsuseid teha. Iga kandidaatriik peaks saama käia oma teed ELiga ühinemiseks sõltumatult teiste kandidaatriikide edusammudest.

KIIRE TEGUTSEMINE DEMOKRAATIA JA ÕIGUSRIIGI NIMEL

Üks viimaste aastate suurimaid lööki Euroopa arengule on olnud autoritaarsete suundumuste areng Euroopa südames. Asjaomaste riikide kodanikud on ELi kodanikud, kelle õigusi peab EL kaitsma valitsuse võimuhaaramise eest. Soovime kiirelt tegutseda, et lõpetada rikkumismenetluste kaudu liikmesriikide ELi õiguse rikkumised. Selleks on vaja selget ajakava, sh artikli 7 kohast menetlust.

Võtame kasutusele põhiväärtuste aastaülevaate, et jälgida, jõustada ja sanktsioneerida põhiväärtuste rikkumist kogu ELis.

Peame tagama, et ELi vahendid tugevdaksid heaolu, demokraatiat ja õigusriigi põhimõtteid ning ei kaoks autokraatide ja nende sõprade taskutesse. Oleme teinud olulisi edusamme ELi varustamisel paremate vahenditega, kuid neid tuleb täielikult rakendada.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Juurdepäas õigusemõistmisele peab muutuma reaalsuseks kõigi Euroopa Liidu inimeste jaoks. On oluline, et vähekaitstud rühmadel, näiteks madala sissetulekuga inimesed ja marginaliseerunud kogukondadest pärit inimesed, oleks õigus otsida vastuseid ja kaitsta ennast ebaõigluse vastu.

VÕITLUS KORRUPTSIOONI VASTU! POLIITIKA PEAB OLEMA LÄBIPAISTEV JA VASTUTUSTUNDLIK

Kodanike usaldus demokraatia vastu põhineb poliitilisel ausameelsusel. Läbipaistvus ja aruandekohustus on demokraatliku kontrolli ja avaliku järelevalve jaoks hädavajalikud. Kui usaldus poliitikute ja demokraatlike institutsioonide vastu on tõsisel ohus, peame tegutsema.

Qatargate'i skandaal näitas, et ELi institutsioonid ei ole valmis takistama korruptsiooni ja massilisi rikkumisi. ELi institutsioonid vajavad teise nõuandva organi asemel pigem sõltumatut eetikaametit, kellel on volitused ja vahendid ebaeetilise käitumise ja ametikoha kuritarvitamise uurimiseks ja karistamiseks. Meil on vaja põhjalikke õigusakte lobitegevuse kohta ELi tasandil, sealhulgas kohustuslikku ELi läbipaistvusregistrit.

ELi institutsioonid peavad muutuma läbipaistvamaks, sealhulgas kõigi käimasolevate õigusaktidega seotud dokumentide ennetava avaldamise kaudu. Need peaksid sisaldama ka liikmesriikide seisukohti, sest kodanikel on endiselt praktiliselt võimatu mõista, kuidas nõukogus otsuseid tehakse.

ELi institutsioonide liikmed ja juhtivpersonal peavad läbipaistvalt deklareerima oma vara, nagu paljudes liikmesriikides nõutakse, ning nad ei tohi kõrvaltegevusena teha tasustatud tööd lobitööorganisatsioonide jaoks.

Korruptsioon ja ELi eelarve kuritarvitamine õõnestavad kogu Euroopa projekti. Toetame ELi finantshuvide kaitsmise eest vastutavaid organeid, OLAFi ja Euroopa Prokuratuuri, ning nõuame suuremaid ressursse korruptsioonivastasteks jõupingutusteks.

ÕIGUSTE JA VABADUSTE LIIT: TÕELISELT FEMINISTLIKU JA RASSISMIVASTASE TULEVIKU NIMEL

Rohelistena tahame luua maailma, kus me kõik elame vabana ilma vägivalla, rassismi, seksismi, homofoobia ja sunnita. Võitleme maailma eest, kus saame otsustada oma keha üle; kus võime armastada, keda tahame armastada; ja kus rassiline õiglus saab lõpuks reaalsuseks. Selline maailm saab eksisteerida ja me ei lõpeta selle eest võitlemist. Mida raskemad on rünnakud, seda veendunumad, kaastundlikumad ja otsustavamad me oleme.

VÕRDSED ÕIGUSED KÕIGILE

Võitleme kõigi võrdsete õiguste eest. Seepärast soovime, et põhiõiguste harta oleks Euroopa kodanike suhtes vahetult kohaldatav ja põhiõigused kuuluksid ELi otsesesse pädevusse.

Nõuame ELi diskrimineerimisvastase raamistiku üldhindamist, tunnistades vajadust interseksionaalse ja tervikliku lähenemisviisi järele. Et tõhusalt võidelda teatud rassi kuuluvate kogukondade diskrimineerimise vastu ning tagada kõigile võrdsed õigused ja võrdne kohtlemine, vajab horisontaalne diskrimineerimisvastane direktiiv põhjalikku ajakohastamist. Selle esmakordsest kehtestamisest on möödas 15 aastat.

PURUSTAGE PATRIARHAAT!

Naised ei ole kõik ühesugused ning nende mitmekesisuse mõistmine on võtmetähtsusega võitluses ebavõrdsuse ja diskrimineerimise vastu.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Feministlik Euroopa peab tagama poliitika, mis tagab naistele rahalise sõltumatuse, eelkõige kaotades naisi diskrimineerivad maksusüsteemid ning soolise palgalõhe ettevõtetele ja riigiasutustele siduvate meetmete kehtestamisega.

Nõuame üldist ja võrdset juurdepääsu lastehoiuteenustele. Nõuame töö- ja eraelu tasakaalu käsitleva direktiivi ja rasedus- ja sünnituspuhkuse direktiivi läbivaatamist, et liikuda edasi täielikult tasustatud ja võrdse pikkusega rasedus- ja sünnituspuhkuse suunas.

Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine peab tagama, et Euroopa raha tuleb meestele ja naistele võrdselt kasuks. Kaitseme Euroopa Parlamendi valimisnimekirjade siduvat pariteedimehhanismi ja soolist tasakaalu ELi otsuste tegemisel, sh tippametite puhul. ELi komisjon ja nõukogu vajavad naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse jaoks eraldi portfelli.

MEIE KEHA, MEIE ÕIGUSED !

Võitleme reproduktiivse vabaduse laiendamise eest. Seksuaal- ja reproduktiivtervis ja sellega seotud õigused, sh õigus ohutule abordile, on põhiõigused. Need kuuluvad ELi aluslepingutesse - ELi põhiprintsiipide ja pädevustena ning vahetult kohaldatavasse põhiõiguste hartasse. Turvaline ja seaduslik abort peab olema kättesaadav kõikides ELi liikmesriikides. Abordiabi on oluline tervishoiuteenus.

Seisame vastu reproduktiivsete õiguste hävitavale taandarengule kogu maailmas. Kedagi ei tohiks kriminaliseerida selle eest, et nad kas soovivad kasutada või kasutavad abortiteenust. Naistel peab olema juurdepääs meditsiinilistele abortidele. Roheliste fraktsioonina pooldame tasuta ja kvaliteetsete rasestumisvastaste vahendite pakkumist kõigile. Noortel on õigus igakülgele seksuaalharidusele.

LÕPETAME SOOLISE VÄGIVALLA

Kogu Euroopas peab olema õigus elada vägivallavaba elu kõigil naistel ja tütarlastel, sh rassi, soo, soolise identiteedi, vanuse, seksuaalsete omaduste, seksuaalse sättumuse, puude, klassi või rändestaatuse tõttu marginaliseeritud isikutel. Sooline vägivald on jõhker inimõiguste rikkumine ja meie ühiskonnas valitseva ebavõrdse võimusuhte väljendus.

Jätkame vankumatut võitlust terviklike ELi õigusaktide eest, mis ennetavad, reageerivad ja lõpetavad soolise vägivalla nii internetis kui ka väljaspool seda kogu ELis ning lähenevad sellele interseksionaalselt ja struktuuriliselt. Rohelised peavad oluliseks kogukondade rolli kahju ennetamisel ja ohvrite õiguste tugevdamisel, mida saab ellu viia läbi spetsiaalsete toetuste, juurdepääsu õigusemõistmisele ja kaitse ohvritele, kusjuures erist tähelepanu tuleb pöörata marginaliseerunud kogukondadele. Kõik ELi liikmesriigid peavad ratifitseerima Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni. EL peaks lisama soolise vägivalla ELi kuritegude loetellu.

LGBTQIA+ UHKUS, AUSTUS JA VÕRDSUS

Uuendatud LGBTQIA+ võrdõiguslikkuse strateegia peaks tagama, et ka trans- ja intersoolised ning mittebinaarsed isikud oleksid kaitstud ELi õigusraamistiku alusel, sulgedes seadusandlikud lüngad mittediskrimineerimise ja vihakuritegude valdkonnas. Soovime lõpetada intersooliste inimeste suguelundite moonutamise. Nõuame soolise võrdõiguslikkuse seaduslikku tunnustamist, mis põhineb enesemääratlusel ja juurdepääsul transsoolistele inimestele suunatud tervishoiuteenustele. Euroopa Liit peaks tegutsema poliitiliselt, et keelustada kogu ELis nn konversiooniteraapia ja transseksuaalide sundsteriliseerimine. Vikerkaarepered ja nende õigused peavad olema kaitstud kogu ELis, sealhulgas tuleb tagada liikumisvabaduse täielik kohaldamine ilma õiguste kaotamiseta.

VÕITLUS RASSISMI JA TÕRJUTUSE VASTU

Rassism Euroopas ei ole ainult individuaalsete hoiakute probleem, vaid see on struktuuriline ja süsteemne probleem, millega tuleb tegeleda kui sellisega. Rassilist võrdsust tuleks integreerida kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse, kus etnilised ja teatavasse rassi kuuluvad kogukonnad peaksid saama sisuliselt osaleda, et tagada nende elukogemuste arvestamine.

Antisemitism ja moslemivastane rassism on tõusuteel. EL peab olema kõigile turvaline elupaik. Kaitseme juudi ja moslemi kogukondi ning nõuame igasuguse diskrimineerimise lõpetamist.

Tagame, et ELi rassismivastane tegevuskava viiakse ellu, ning töötame selle uuendamise nimel 2025. aastaks koos asjakohase rahastamise ja kodanikuühiskonna nõuandeorganiga. Riiklikud tegevuskavad peavad olema kõikidele liikmesriikidele kohustuslikud.

Demokraatlik probleem on see, et 96% Euroopa Parlamendi liikmetest on valged. Roheliste fraktsioonina töötame selle nimel, et teatud rassi kuuluvate kogukondade kandidaadid oleksid valimisnimekirjades. Julgustame aktiivselt teatud rassi ja vähemusrahvusesse kuuluvaid Rohelisi kandideerima Euroopa Parlamenti.

NOORTE HÄÄLED ON OLULISED: ROHKEM ÕIGUSI, ROHKEM ESINDATUST

Võitleme selle eest, et kõikidel Euroopa valimistel oleks võimalik hääletada alates 16. eluaastast ja alates Euroopa Parlamendi valimistest oleks õigus kandideerida alates 18. eluaastast. Euroopa Roheliste fraktsioonina töötame selle nimel, et noored kandidaadid oleksid erakondade valimisnimekirjades.

ELi õigusaktid peavad toimima noorte huvides. Euroopa Liit peab toetama rahvusvahelise noorte õiguste konventsiooni vastuvõtmist. Konsultatsioonimeetodid, nt iga-aastased dialoogid noorte esindusorganisatsioonidega ja noorte kodanike agora, tuleks institutsionaliseerida ning õigusaktide mõju hindamisse peab süstemaatiliselt kaasama noori. ELi fondidest tuleb nõuetekohaselt rahastada noorteorganisatsioone.

EI EAKATE DISKRIMINEERIMISELE

Vanus ei tohi olla takistuseks täisväärtuslikule ja aktiivsele elule, kuid liiga sageli takistab eakaid inimesi vanusel põhinev diskrimineerimine ja tõrjutus. Eakad inimesed kuuluvad sotsiaalsete rühmade hulka, keda ohustab kõige enam vaesus ja digitaalne tõrjutus. Roheliste fraktsioonina seisame Euroopa poliitikas eakate diskrimineerimise vastu. Väga kõrges eas isikud moodustavad Euroopa kõige kiiremini kasvava rahvastikuosa ning peame olema vastupanuvõimelised. Toetame meetmeid, mis edendavad eakate inimeste kaasamist ja poliitikaküsimustes osalemist, näiteks liitumist WHO eakatesõbralike linnade ja kogukondade ülemaailmse võrgustikuga (Global Network of Age-friendly Cities and Communities).

Nõuame õiglast pensioni kõigile ELi pensionäridele. See hõlmab ka liikumisvabaduse tagamist garanteeritud sissetulekupensioniga inimestele, et nad saaksid oma pensioni kätte, olenemata nende asukohast ELis. Tahame, et kõik ELi eakad saaksid alates pensionile jäämise vanusest vaesust ära hoidvat pensioni. Samal ajal toetame lähenemisviise, mis võimaldavad õppimise, töötamise, perekonna hooldamise, töötusperioodide, vaba aja ja pensionile jäämise vaheolevaid üleminekuperioode inimese erieluetappidel.

Soovime kindlaid hooldusteenuseid, millega toetatakse nii pikaajalise hoolduse vajadusega inimeste kui ka nende perede ja kogukondade heaolu. Põlvkondadevaheline õiglus ei ole pelgalt mõiste: meie haridussüsteemis ja ka laiemalt kogukonnategevuses peaks tuginema põlvkondadevaheliste oskuste edasiandmisele.

KÕIGILE KÄTTESAADAVA EUROOPA NIMEL

Puuetega inimesed peavad Euroopa Liidus saama täielikult osaleda poliitilises, ühiskondlikus ja avalikus elus, sh tööhõives. Nõuame Euroopa juurdepääsu käsitlevate õigusaktide tõhusat järelevalvet ja jõustamist ning kogu ELis tunnustatud puudega isiku kaardi kasutuselevõttu. EL peaks alustama andmete kogumist soo, vanuse ja puude liigi järgi, et hinnata ELi poliitika mõju ja jälgida üldiselt edusamme puuetega inimeste kaasamisel.

ÕIGUSTE JA VABADUSTE LIIT: KÕIGI ÕIGUSTE KAITSMINE

Kõigi õiguste kaitsmine on oluline võitlus paremäärmuslaste vastu. Kogu Euroopas kasutavad paremäärmuslased rändajaid ära, et levitada hirmu ja pahameelt. Nad soovivad vähendada naiste ja LGBTQIA+-kogukonda ja teatud rassi kuuluvate inimeste õigusi ja vabadusi. Võitleme selle tagasilöögi vastu ning seisame otsustavalt demokraatia, vabaduse ja inimõiguste eest.

INIMÕIGUSTE KAITSMINE HUMAANSE VARJUPAIGASÜSTEEMIGA

Toetame õiglast varjupaigasüsteemi, mis kaitseb inimõigusi ja -väärikust ning põhineb solidaarsusel ja vastutuse jagamisel. Oleme veendunud, et poliitilise tahte olemasolul suudab Euroopa Liit lahendada humanitaarprobleeme ja kaitsta inimlikult turvalisust otsivaid inimesi. Kuna toetame Euroopa Liidu aluspõhimõtteid, ei tohiks varjupaigaõigus üldse küsimuse all olla.

Soovime töötada kiirelt ja detsentraliseeritult inimliku varjupaigasüsteemi suunas. Liikmesriigid peavad õiglaselt jagama vastutust varjupaigataotlejate eest. Meie jaoks on selge, et vajame kohustuslikku ümberpaigutamiskava. Kogu poliitilise spektri erakonnad lasevad end tõmmata paremäärmusliku rändepoliitika poole, mida ELi uus rände- ja varjupaigalepe kahjuks kajastab. Ajutise kaitse direktiivi edukat kasutamist Ukraina sõja põhjustatud pagulasolukorra lahendamiseks tuleks korrata.

Nõuame ELi viisaid inimõiguslastele ja keskkonnakaitsjatele. Meie eesmärk on pakkuda õiguskaitset inimestele kliimakriisi ja keskkonnakatastroofide põgenikele. See hõlmab kliimaviisaid, mis võimaldavad looduskatastroofide ohvritel otsida kaitset ja turvalisust Euroopa Liidus, ning kliimakriisist põhjustatud kodakondsusetuse ärahoidmise protsesside toetamist. Tuleb tegeleda LGBTQIA+ varjupaigataotlejate erilise haavatavusega.

LÕPETADA LIIKUVATE INIMESTE KRIMINALISEERIMINE

Kaitset otsivate inimeste vastu suunatud vägivald on talumatult suurenenud. Peame lõpetama vägivalda, piinamise ning ebainimliku ja alandava kohtlemise Euroopa piiridel. Ebaseaduslik tagasisaatmine ELi piiridel tuleb lõpetada.

Varjupaigamenetluste, vastuvõtutingimuste ja kaitsemeetmete ühtlustamiseks tuleb rakendada ELi õigusakte. Me ei saa aktsepteerida kaitset ja paremat elu ELis otsivate isikute vangistamist, väärkohtlemist ja kuritarvitamist.

PÄÄSTMINE EI OLE KURITEGU

Kutsume üles looma ELi rahastatud ja ELi juhitava otsingu- ja päästeoperatsiooni Vahemere piirkonnas ning tugevdama Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti humanitaarabi mandaati ja vastutust. Meie eesmärk on tugevdada ameti kontrolli ka liikmesriikide parlamentide kaudu koos Euroopa Parlamendiga. Soovime lõpetada humanitaarabi kriminaliseerimise, eriolukordade ulatusliku ärakasutamise varjupaigale juurdepääsu piiramiseks ning anda kodanikuühiskonnale ja meediale

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

seaduslikud järelevalveõigused. Inimesed ei kuulu vanglasse pelgalt varjupaigataotluse eest. Varjupaigataotlejatele tuleks tagada juurdepääs õigusabile.

EI MINGEID RÄPASEID TEHINGUID DIKTAATORITEGA

Oleme tuliselt vastu nn rändelepingle, nt Tuneesiaga, kus EL maksab riikidele raha sisserändajate eemalhoidmiseks. Igasugune koostöö kolmandate riikidega rände valdkonnas vajab inimõiguste hindamist. Kolmandate riikidega tehtava arengukoostöö seadmine sõltuvusse n-ö rände juhtimisest on ebaeetiline. Me ei saa nõustuda sellega, et pagulasi ja sisserändajaid kasutatakse ära geopoliitilise kasu saamiseks. Inimkaubandus ei tohi iial olla hübriidsõja relv.

ÕIGLANE RÄNDPOLIITIKA, MIS TOOB KASU KÕIGILE

Läbi ajaloo on inimesed alati liikunud ühest kohast teise. Ränne on sama vana kui ajalugu ja meil tuleb selle pragmatismi juurde tagasi pöörduma. Ränne võib olla kasulik kõigile. See võib aidata lahendada tööjõupuudust, mis on tänapäeval peamine majanduslik väljakutse. Sisserändajad annavad olulise panuse Euroopa majandusse ning rikastavad meie kultuuri, kogukondi ja igapäevaelu.

Seaduslike ja kättesaadavate rändekanalite loomine on inimkaubanduse ja eksploateerimise lõpetamise vajalik eeltingimus. Soovime töötada välja uue ja kõikehõlmava rändeseadustiku, millega nähakse ette viisavõimalused perekonna taasühinemiseks ja töötamiseks erinevatel kvalifikatsioonitasemetel. Samuti peaks see võimaldama juba ELis viibivatel sisserändajatel staatust muuta, näiteks üliõpilasest töötajaks. Soovime hõlbustada uussisserändajatel töötamist ja integreerumist, pakkudes neile juurdepääsu haridusele, keelelist toetust ja töövõimalusi.

Võõrtöötajate eksploateerimise vältimiseks tuleb kõikides ELi riikides tagada õiguskaitsese kättesaadavus. Kutsume üles korraldama laiaulatuslikku kampaania, et reguleerida ELi riikides pikaajaliselt elavaid dokumentide isikuid. Olenemata nende staatusest peaksid Euroopa Liitu elu rajama tulnud inimestel olema võrdsed sotsiaalsed, kultuurilised, majanduslikud ja kodanlikud õigused, sh liikumisvabadus, õigus tööle ja sotsiaalkaitsele ning juurdepääs tervishoiule ja haridusele.

VÕITLUS INIMKAUBANDUSE JA TÖÖLASE EKSPLOATEERIMISE VASTU

Soovime võidelda inimkaubanduse ja tööjõu eksploateerimise vastu ELis. Soovime kaitsta ohvreid näiteks kaitseprogrammide ja elamisõiguse kaudu. Tunnustades tööõiguste universaalsust, saame tõhusalt tegeleda raske tööalase eksploateerimisega, mille tulemuseks võib olla inimkaubandus. Olenemata elukohast on kõigil töötajatel ELi ohvriõiguste ja inimkaubanduse vastaste õigusaktide alusel õigused, mis kaitsevad neid ebaseadusliku tööjõu kuritarvitamise eest. Need õigused peavad muutuma reaalsuseks.

ÕIGLASE JA TURVALISE DIGITAALSE MAAILMA NIMEL

Kuna digitaalne maailm on muutunud meie elu lahutamatuks osaks, peaksid veebiruumis kehtima samad vabadused ja kaitse nagu väljaspool interneti. Internetis leviva vihakõne takistamine on olulise tähtsusega, et tagada, et teatud rühmi ei tõrjutaks poliitilisest areenist välja. Desinformatsiooni vastu võitlemine on demokraatlike institutsioonide toimimiseks ja usalduse tagamiseks hädavajalik.

EL on teinud edusamme desinformatsioonivastases võitluses ja veebiplatvormide reguleerimisel digitaalteenuste seaduse abil. Nüüd tuleb selle sätteid jõustada. Veebiplatvormid peavad kaitsma seaduslikku sisu ning nende suhtes tuleb kohaldada avalikku kontrolli ja läbipaistvust ebaseadusliku sisu eemaldamisel.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Naised ja teatud rassi kuuluvad inimesed kannatavad ebaproportsionaalselt internetis esineva vihkamise all. Internet peab olema vaba ebaseaduslikust vihakõnest ja diskrimineerimisest. EL peaks kasutama oma volitusi, et muuta eriti kahjustavad vaenu ilmingud ELi kuritegudeks, mille määratluse ja sellega seotud sanktsioonide miinimumeeskirjad on kehtestatud. Soovime toetada platvorme, kodanikuühiskonna organisatsioone ja meediaalgatusi, mis edendavad meediapädevust ja vihkamisvastaseid strateegiaid.

Isikuandmete kaitse üldmäärus kaitseb meie õigust eraelu puutumatusel, isegi valitsuse jälgimise eest. Nõuame õigust keelduda jälgimisest. EL peab juhtima ülemaailmset võitlust massilise jälgimise vastu. Sobivad ELi õigusaktid peavad kaitsma kodanikke spionaaži kuritarvitamise eest ja takistama liikmesriikidel riigikaitsele viidates vastutusest kõrvale hiilida.

INIMISE ASETAMINE TEHISINTELLEKTI KESKMESSE

Tehisintellektil on tohutult potentsiaali, kuid see võib tekitada ühiskonnas ka märkimisväärseid probleeme. Kõikide riskide maandamiseks rakendame põhimõtet, et pärisinimesele tuleb jätta kontroll tehisintellektisüsteemide üle ning süsteemid peavad austama inimese autonoomiat, väärikust ja otsustusõigust. Tehisintellekt peab töötama inimeste, ühiskonna ja planeedi heaks, mitte järelevalvega tegelevate riikide või tehnoloogiakapitalismi heaks.

Seetõttu tuleks kehtestada ranged piirangud. ELis ei tohiks lubada kõige ebaeetilisemaid ja ebademokraatlikumaid tavasid, nagu massiline biomeetriline massilise jälgimine; emotsiooni, sugu ja seksuaalset orientatsiooni äratundvad tehisintellektisüsteemid ning tehisintellektipõhine ennetav politseitöö. Diskrimineerimisvastaseid õigusakte ja andmekaitseesadusi tuleb tugevdada ja jõustada, et tagada, et tehisintellektisüsteemid ei diskrimineeriks teatud rassi kuuluvaid kogukondi. Tuleb suurendada küberturvalisuse alaseid jõupingutusi, et vältida tehisintellektil põhinevaid häkkerirünnakuid, pöörates erilist tähelepanu kriitilise infrastruktuuri kaitsmisele. Tehisintellekti süsteemide kavandamine ja kasutamine peab olema läbipaistev. Süvavõltsingud, juturobotid jt rakendused peavad olema selgelt märgistatud.

Samuti soovime tagada, et AI edendaks, mitte ei takistaks rohelise kokuleppe oluliseid keskkonna sätteid. Töökohal peaks töötajatel olema alati võimalik tehisintellektisüsteemidest lahti ühendada. Autoriõigust käsitlevaid õigusakte tuleks tehisintellektimudelite kontekstis nõuetekohaselt jõustada, et kaitsta täielikult sisuloojaid. Toetame andmete inimiväärikuse kontseptsiooni, mis tähendab, et tehisintellekti arendajad ei saa inimtegevusega loodud andmeid tasuta ära kasutada, vaid need kuuluvad ennekõike inimestele, kes need on loonud.

TUGEVA JA DÜNAAMILISE KODANIKUÜHISKONNA TEGUTSEMISRUUMI JAOKS

Kodanikuühiskonna organisatsioonid on iga demokraatia keskmes. Seepärast tahame muuta need tugevaks ja tõeliselt euroopalikuks. Me nõuame ELi mehhanismi, et kaitsta kodanikuühiskonda, aktiviste ja kaitsjaid igasuguste rünnakute, diskrimineerimise ja ahistamise eest. ELi mehhanism peaks võimaldama kodanikuühiskonna organisatsioonidel sellistest rünnakutest teatada, sealhulgas varajase hoiatamise süsteemi kaudu. Samuti tuleks tagada piisav rahastamine nii ELi kui ka riiklikul tasandil.

Olulised on meetmed, millega toetatakse korrapärast, sisulist ja struktureeritud dialoogi kodanikuühiskonnaga õigusloomemenetluste ajal. Kehtestame Euroopa piiriüleste ühenduste ja mittetulundusühingute põhikirja. Toetame ELi tasandi kodanikuühiskonna dialoogi, mille alus on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ELi institutsioonide vaheline sotsiaaldialoog.

VABA JA SÖLTUMATU MEEDIA EUROOPA JAOKS

Meedia koondumine on jõudnud murettekitavale tasemele, mis ohustab toimetuse ja majanduslikku sõltumatust. Ajakirjanduslike allikate kaitset takistavad ulatuslikud terrorismivastased seadused ja kaugeleulatuvad massilise jälgimise meetmed. Laimamishagidest ja kuritarvituslikest kohtumenetlustest on saanud peamised meetodid uurivate ajakirjanike vaigistamiseks.

Me vajame ELi raamistikku, et vältida meedia koondumist ja võimaldada ajakirjanikele vaba töö. Uurivat ajakirjandust tuleb kaitsta spetsiaalsete meetmetega. Vaba ja sõltumatu ajakirjandus ei tohi iial olla vaid vajalike rahaliste vahendite küsimus. Soovime hoolikalt jälgida ELi õiguse kohaldamist, eelkõige autoriõigust, ärisaladusi, andmekaitsemäärust ja audiovisuaalsete meediateenuste direktiivi käsitlevaid ELi õigusakte, et ära hoida nende kuritarvitamine. Töötame selle nimel, et rakendatakse nõuetekohaselt Euroopa meediavabaduse seadus ja direktiiv, mis on suunatud üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide (SLAPP) vastu.

Toetame üleeuroopaliste meediaväljaannete ja kvaliteetse sisu loomist Euroopa asjade, Euroopa kodakondsuse ja Euroopa identiteedi kohta, mis on ühise Euroopa kodaniku- ja inforuumi põhielemendid ning millega hajutatakse ELiga seotud müüte ja suurendatakse Euroopa ühtekuuluvustunnet.

KULTUUR KUI MUUTUSTE SÄDE

Kunst ja kultuur on ühed ühiskonna kõige võimsamad vahendid lugude jutustamiseks, mõtteviisi muutmiseks ja solidaarsuse loomiseks. Meie rikkalik kultuuripärand ning mitmekesine ja elujõuline kunstielu ühendab Euroopa ning teeb selle ainulaadseks ja atraktiivseks. Rohelistena usume kunstilise eneseväljenduse väärtusse omaette ja demokraatia olulise osana. Usume ka, et kultuuri ja loovuse maailmad võivad mängida olulist poliitilist rolli, aidates meil leida lahendusi meie aja väljakutsetele. Soovime toetada kultuurilist väljendusvabadust avaliku rahastamise kaudu ja kaitsta seda paremääruslike jõudude rünnakute eest.

Võimalus ühiselt luua on programmi „Loov Euroopa“ tõeliselt muutev aspekt. Oluline on kogu Euroopas toodetud kunsti ja kultuuri tootmise ja levitamise jätkuv toetamine, eelkõige eksperimenteerimise ning väljendusvormide ja organisatsiooniliste vormide mitmekesisuse toetamine.

Nõuame ELi strateegiat, et kaasata kultuurisektorid meie rohelisse ja sotsiaalsesse kokkuleppesse ning mis tahes Euroopa tulevikku käsitlevasse valimisprotsessi. Kultuuridiplomaatia ja -vahetus peaks olema osa kõigi ELiga ühineda soovivate riikide ühinemisprotsessist.

Võttes õppust pandeemia rasketest õppetundidest, nõuame ühiseid Euroopa standardeid tööhõive, sotsiaalsete tagatiste ja töötingimuste kohta kultuuri- ja loomesektoris. Tahame luua Euroopa kunstniku staatuse, millega luuakse ühine raamistik, et tagada kunstnikele ja kultuuritöötajatele head töötingimused ja miinimumnõuded kõikides liikmesriikides, eelkõige seoses voogedastusplatvormidega.

SCHENGENI ALA KAITSMINE, VABA LIIKUMISE NAUTIMINE

Liikumisvabadus – inimeste õigus vabalt ja takistusteta reisida ja liikuda Euroopa Liidus – on puudutanud ja kujundanud ELi kodanike elu rohkem kui ükski teine saavutus. Miljonid inimesed on loonud elu ja suhted oma koduriigist erinevas ELi riigis ning veel miljonid inimesed ületavad regulaarselt riigipiire tööalaste võimaluste ja vaba aja veetmise eesmärgil.

Nagu piirikontrollid pandeemia ajal meile meelde tuletasid, on piiril järjekorras seismise päevad õnneks seljataga. Kavatsime seda ka edaspidi nii hoida. Euroopa institutsioonid peaksid tegutsema,

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

et ära hoida piirikontrolli püsivat taastamist ja ebaseaduslikult piiramatute piirikontrollide läbiviimist Schengeni alal, eriti rände põhjendusel. ELi liikmetena kõiki Schengeni liikmelisuse nõudeid täitnud Bulgaariat ja Rumeeniat tuleks tervitada, et nende kodanikud saaksid kasutada täielikult oma õigusi ELi kodanikena.

EELARVAMUSTETA POLITSEITÖÖ

Euroopa Liidus ei ole keegi seadusest kõrgemal, sh politsei ja julgeolekuasutused. Igaühe põhiõigus kaitsev aluspõhimõtet rikutakse regulaarselt – näeme seda liiga sageli politseivägivalla juhtumites.

Et kaitsta teatud rassi kuuluvate rühmade õigusi, kelle puhul kasutab politsei ebaproportsionaalselt vägivalda ja rassilist profileerimist, tuleks ajakohastada ELi rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi, et see hõlmaks selgesõnaliselt ka politsei tegevust ja institutsioonilist vägivalda. Inimestelt tahetakse üha enam võtta ära õigust meelt avaldada, ent meie kaitseme õigust kogunemisele ja rahumeelsetele meeleavaldustele kooskõlas rahvusvahelise ja Euroopa õigusega.

EUROOPA VÕITLUS ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE VASTU

Organiseeritud kuritegevus kahjustab meie demokraatiat, seab ohtu elusid ja hävitab kohalikku keskkonda. Kuna organiseeritud kuritegevus on riikidevaheline, saab selle vastu võidelda ainult Euroopa koostöö kaudu. Toetame Euroopa politsei- ja luureteenistuste vahelist teabevahetust ja -vooge parandavat poliitikat ning lootsime politseiametnike üleeuroopalise vahetusprogrammi.

III PEATÜKK: JULGUS VÕTTA VASTUTUST – JULGEOLEKU, RAHU JA ÜLEMAAILMSE ÕIGLUSE LIIDU LOOMINE

Julia lahkus oma talust neli kuud pärast võitlust. Saagikoristus oli alati olnud parim aeg aastas, kuid sel aastal oli see liiga ohtlik. Vilja polnud niikui kuhugi viia.

Venemaa blokaad oli Julia jaoks tragöödia, nagu ka miljonite inimeste jaoks, kes sõltusid Ukraina toiduainekspordist kogu maailmas. Nii nagu Ukraina majandust on sajandite jooksul kujundanud Venemaa nõudlus, tähendavad ebaõiglane kaubandus ja kolonialismi järelmõjud, et terved piirkonnad ei suuda oma toiduvajadusi katta. Kuumalained ja põuad muudavad selle halva olukorra veelgi hullemaks.

Vajame ülemaailmset õiglast üleminekut, sest meie tulevik on kõigi tulevik ja kõigi tulevik on meie tulevik. Rahu, heaolu ja jätkusuutlikkus käivad käsikäes. Maailmas ei saa olla üht, kui ta ignoreerib teist.

Ebakindlus ja konfliktid – alates sõdadest kuni genotsiidikatseteni – kasvavad, samal ajal kui autokraatlikud režiimid ohustavad demokraatlikke väärtusi ja rahvusvahelist dialoogi.

Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse oli pöördepunkt meie kontinendi ja maailma ajaloos. See rikub rahvusvahelist õigust, rahu ja julgeolekut.

Roheliste fraktsioonina oleme kindlalt solidaarsed ja toetame Ukrainat ning jätkame rahalisi ja sõjalisi toetusi. Ukraina rahva võitlus vabaduse, rahu ja Euroopa Liiduga ühinemise eest on meie võitlus.

Probleem ei ole vaid Ukrainas. Rahu ja julgeolek on ohus kogu maailmas. Lähis-Idas, Kaukaasias, Saheli piirkonnas ja Kesk-Aafrikas möllavad piinarikkad konfliktid.

Kasvavad pinged ning demokraatia ja kodanikuühiskonna ruumi vähenemine ohustavad rahvusvahelise süsteemi terviklikkust ja lootust paremale maailmale. Euroopa sõltuvus autoritaarsetest režiimidest on meid selle reaalsuse suhtes liiga kaua pimestanud.

Kiirenev kliimakriis, looduskatastroofid ja võidujooks ressurside pärast on kõrvuti globaalse ebavõrdsusega, mis on endiselt põimunud majandussuhetes, kaubanduslepingutes ja mitmepoolsetes institutsioonidesse. Kolonialism ja selle pärand on endiselt meiega.

Meie arvates peab tänapäeva maailmas Euroopa Liit olema tugev tegija. EL on ja on alati olnud rahuprojekt. Peame olema võimelised seisma ELi julgeoleku ning rahu ja universaalsete väärtuste eest meie naabruses ja maailmas.

Inimõigused ja majanduslik õitseng ei saa olla luksus maailma rikkaimatele. Ülemaailmne õiglus, hea valitsemistava ning demokraatlikud normid ja institutsioonid aitavad riigil õitseda. Need on olulised turvalise, koostöövalmi ja rahumeelse maailma jaoks.

Ülemaailmne õiglane üleminek, millest saavad kasu kõik riigid ja piirkonnad, on sellise tuleviku võti.

Meie lahendus algab sellest, et EL saavutab suurema geopoliitilise ja majandusliku julgeoleku ning tegutseb rahvusvaheliselt ühtsena. ELi jaoks sõltub meie julgeolek ka meie toetusest Ukrainale.

Teeme väärtused, rahu ja leppimise ELi rahvusvahelise poliitika prioriteetideks, millega loome stabiilsema maailma inimeste julgeoleku, diplomaatia ja konfliktiennetuse kaudu. EL peab olema valmis tegema nende eesmärkide saavutamiseks koostööd kõikide rahu, inimõiguste ja mitmepoolsuse sõpradega.

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

Meil on julgust muuta EL teistsuguse ja õiglasema maailma eestvedajaks.

Euroopa rohepööre on nii geopoliitiline vahend kui ka ülemaailmne vastutus. Kliimadiplomaatia ja koostöö rohetehnoloogia ja investeringute valdkonnas on olulise tähtsusega, kuidas maailmas hakkama saada.

Võitleme ülemaailmse õigluse eest. EL saab ümber sõnastada ebaõiglasel kaubanduseeskirjad, et muuta maailm õiglasemaks ja võrdsemaks. Kõik riigid peavad osalema uues ja süsinikdioksiidivaba maailmamajanduses.

Turvaline ja rahumeelne maailm, kus Euroopa teeb koostööd partneritega, et seada inimesed ja planeet sõjast ja ekspluateerimist ettepoole.

See on tulevik, mida soovime ja mida Euroopa saab aidata luua.

RAHU, KOOSTÖÖ JA INIMÕIGUSTE LIIT

Julgeolekupoliitika on ja jääb ELi tegevuskava keskmesse. Rohelistena oleme veendunud, et EL vajab uut mõtteviisi ja selget tahet tegutseda.

On aeg taas elustada mitmepoolsust ja väärtuspõhist välispoliitikat. Euroopa Liit on muutunud tugevaks tänu integratsioonile, jagamisele ja ühendamisele, mitte eraldumisele või müüride ehitamisele. Meie rahvusvahelisi suhteid peab suunama see, mida me püüdsime teha Euroopa projektiga. Peame olema solidaarsed oma partneritega ning looma laiendatud sidemete ja strateegiliste partnerluste võrgustiku, mis töötab koos üha keerulisemas ja omavahel seotud maailmas.

Rohepööre on alati olnud ka julgeolekuküsimus. Kui ELil on rohkem kontrolli energiasüsteemi, oluliste tehnoloogiate ja elutähtsate tarneahelate üle, saab EL mõjutada edukamalt välispoliitikat ja ülemaailmset õiglast üleminekut. See annab ELile võimaluse saada tõhusamaks eestseisjaks partnerite ja mitmepoolsete institutsioonide kõrval ning edendada rahu, julgeolekut, universaalseid väärtusi, säästva arengu eesmäärke, inimõigusi ja demokraatiat kogu maailmas.

UNIVERSAALSETEL VÄÄRTUSTEL JA PÕHIMÕTETEL PÕHINEV KOOSTÖÖ

EL peab seadma prioriteediks koostöö ja liitude loomise demokraatlike partneritega, et kaitsta inimõigusi, universaalseid väärtusi ja reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda. Peame võimaluse korral tegutsema koos liitlaste ja sarnaselt mõtleivate partneritega, ent säilitama võimaluse tegutseda vajaduse korral iseseisvalt.

Rohelistena näeme ette Euroopa Liitu, mis teeb tihedat koostööd demokraatiate ja sarnaselt mõtleivate partneritega, et astuda vastu agressoritele kogu maailmas ja luua uusi sidemeid mitmepoolseks koostööks väljaspool maailma põhjapoolseid riiki. EL peab olema valmis tegema koostööd kõigi osapooltega, kes on pühendunud rahule, inimõigustele, mitmepoolsusele ja rahvusvahelisele õigusele.

MITMEPOOLSUS JA KOOSTÖÖ ÜLEMAAILMSE JULGEOLEKU NIMEL

Rahu ja vabadus luuakse väärtuspõhise ja õiglase suhtlemise kaudu meie partneritega. Usume rahvusvahelisse solidaarsusesse ja mitmepoolsusse. ÜRO toetab meie ühiseid ülemaailmseid väärtusi ning kaitseme seda rünnakute eest ja propageerime reforme, et suurendada läbipaistvust, vastutust ja tõhusust.

Praegusel keerulisel ajal peab EL aktiivselt otsima kõiki võimalusi rahvusvaheliseks koostööks ja kasutama kõiki koostöökanaleid rahu säilitamiseks, ka Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni raames. Mitmepoolset süsteemi tuleb tugevdada maailma lõunapoolsete riikide õiglase esindatuse kaudu, näiteks ÜRO Julgeolekunõukogus ja rahvusvahelistes finantsinstitutsioonides. Pooldame ÜRO süsteemi, eriti ÜRO Julgeolekunõukogu reformi, et tagada kõigi maailma piirkondade õiglane ja proportsionaalne esindatus ning võimaldada täisliikmeks saamine piirkondlikele organisatsioonidele nagu ELil. Julgeolekunõukogus tuleb kaotada vetoõigus, et edendada rahvusvahelist otsustusprotsessi ja eemaldada hegemoonilisest süsteemist.

Ülemaailmset julgeolekut saab saavutada ainult rahvusvahelise õiguse toetamise, edendamise ja arendamise kaudu. Roheliste fraktsioon tagab, et EL kasutab oma rahvusvahelist mõju, et motiveerida riike, näiteks Ameerika Ühendriike, ühinema Rooma statuudiga ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga, et tagada inimõiguste kaitse kogu maailmas.

Euroopa Liit peab seisma rahvusvaheliste inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse kaitse eest. Seega on meie ühine kohustus tagada, et ükski sõjakuritegu või inimõiguste rikkumine ei jääks

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

karistamata. Selline osalemine on parim viis saavutada mitmepoolsus, mis põhineb rahvusvahelise õiguse tugevusel, mitte põhimõttel „kel jõud, sel õigus.“

ELi jaoks hõlmab mitmepoolne lähenemisviis ka koostöö tugevdamist ja süvendamist NATOga, austades samas selget pädevuse jaotust ja seadmata pretsedenti. Liikmesriigid otsustavad ise NATO liikmelisuse üle. ELil on kollektiivne kohustus kaitsta oma julgeolekut väliste osalejate kõikumiste eest ja luua tingimused, mis võimaldavad ELil vabalt otsustada oma osalemise üle kiiresti muutavas geopoliitilises keskkonnas.

UUS RAHULEPING EUROOPA JAOKS

Kuna konfliktid kogu maailmas, sealhulgas Euroopa naabruskonnas, sagenevad, peab EL tegema koostööd rahvusvaheliste partneritega, et luua rahu ja vähendada konfliktide ohtu. Võtame konflikti algpõhjustega tegelemiseks ümberkujuvat lähenemisviisi, tugevdades tsiviilkonfliktide ennetamist, vahendamist ja lepitamist ning kriisiohjamist väljaspool piire, sealhulgas rahuloomet, rahuvalvet ja jõustamist.

Kliima ja julgeoleku seos ei puuduta ainult ELi enda stabiilsust. Kliima- ja keskkonnavalused algatused ning jõupingutused, mis tugevdavad naiste poliitilist, sotsiaalset ja majanduslikku osalust, on olulised rahu loomiseks ja julgeoleku tagamiseks arengu kaudu. Nende rahastamine peab suurenema koos sõjaliste kulutuste suurendamisega.

Sõjaline sekkumine peab alati olema vaid viimane abinõu. Need peavad põhinema pikaajalistel poliitilistel strateegiatel, olema kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning alluma asjakohasele parlamendi heakskiidule ja järelvalvele. Toetame Euroopa julgeolekuliidu arendamist olemasolevate struktuuride raames, mis põhinevad nendel põhimõtetel.

Rääkides Lähis-Ida konfliktist, nõuame, et EL algataks uuesti poliitilised läbirääkimised, mis põhineks kahe riigi kooseksisteerimisel turvaliste ja kokkulepitud piiridega. Piirkonna püsiva rahu saavutamise eeldus on läbirääkimiste tulemused, mis austavad nii Iisraeli kui ka Palestiina õigust eksisteerida demokraatliku ja suveräänse riigina ning Palestiina rahva õigust oma kodule. Nõuame täielikku vastutust läbi sõltumatu uurimise kõikide asjaosaliste võimalike rahvusvahelise õiguse rikkumiste kohta. Kutsume ELi ja selle liikmesriike üles toetama Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ja Rahvusvahelise Kohtu tööd.

Küpros kannatab ikka veel sõjalise okupatsiooni all pärast Türgi sissetungi 1974. aastal. Küprose elanike geograafiline eraldamine etnilise päritolu ja usu alusel rikub Euroopa põhivabadusi ja inimõigusi. Kutsume üles jätkama läbirääkimisi Küprose küsimuse lahendamiseks ÜRO egiidi all.

EUROOPA JULGEOLEKULIIT

Kuna ükski riik ei suuda üksi julgeolekuohtudega toime tulla, peab EL välja töötama julgeolekuliidu, mille keskmeks on inimeste turvalisus ja inimeste vajadused. Selline lähenemisviis on oluline inimõiguste kaitsmiseks, konfliktide ennetamiseks ning rahu loomiseks ja säilitamiseks.

Julgeolek on seotud tugevate kodanikuühiskondade, ülemaailmse õiglase ülemineku ja pikaajaliste ennetavate strateegiatega ning mitte ainult kaitsega. Meie tegevushorisont ei ole mitte ainult lühi-, vaid ka pikaajaline; meie sihtmärgid ei ole mitte ainult tavapärased konfliktid, vaid ka hübriidohud; mitte ainult riigid, vaid ka kodanikuühiskonnad. Pooldame tugevat Euroopa välisteenistust kui tõeliselt riikidevahelise diplomaatia jõudu, mis suudab võidelda karistamatuse vastu ning luua leppimist ja kestvaid rahu.

Nõuame Euroopa Liidus usaldusväärset solidaarsuse ja vastastikuse abi poliitikat kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõikega 7. See tähendab koostööd sõjaliste võimete osas ja sünergia loomist,

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

näiteks koostalitlusvõime edendamise ning hanke-, hooldus- ja varustussüsteemide koordineerimise kaudu. Desinformatsiooni ja suveräänsetesse demokraatiasse sekkumise kasvavale ohule tuleb reageerida küberturvalisuse alaste jõupingutustega.

EI TOETU ENAM AUTORITAARSETELE REŽIIMIDELE

Mineviku vigu ei tohi korrata. Euroopa Liit ja selle liikmed olid liiga pikalt rahul autoritaarsetest režiimidest majandusliku sõltuvusega. Fossiilkütustest uinutatuna ignoreeris EL Putini kasvavat autoritaarsust, inimõiguste rikkumisi ja ohtu, mida tema režiim rahvusvahelisele julgeolekule kujutab. Meie, Rohelised, hoolitseme selle eest, et Euroopa ei teeks sama viga uuesti teiste sõjakuulutatavate režiimidega üle maailma.

Tunnistame, et Hiina kujutab endast ohtu Taiwani suhtes, mis omakorda seab ohtu rahvusvahelise rahu ja julgeoleku. Pooldame aktiivset, selgepiirilist ja ühist ELi poliitikat Hiina suhtes. EL peab rakendama jõulist inimõiguste poliitikat, mis saab alguse meie tarneahelate riskide vähendamisest ja meie isemajandamise suurendamisest maailmas, kus kliima ebastabiilsus ja poliitilised pinged suurenevad, tunnistades samas, et vastastikune sõltuvus on rahumeelse rahvusvahelise süsteemi ja ülemaailmse õiglase ülemineku võtmetegur.

VÕITLUS ÜLEMAAILMSETE INIMÕIGUSTE EEST

Kodanikuühiskonna organisatsioonid on inimõiguste, demokraatia ja enesemääramise ning korruptsiooni ja diskrimineerimise vastu võitlemise seisukohalt väga olulised. Nad on ELi loomulikud liitlased, kes võivad muuta maailma paremaks. Siiski rikutakse liiga sageli inimõiguseid kogu maailmas. Keskkonnakaitsjaid, uurivaid ajakirjanikke, naisi, LGBTQIA+ kogukonna liikmeid, maa- ja põlisrahvaste õiguste kaitsjaid, ametiühingute gelasi ja edumeelseid poliitikuid hirmutatakse, nende vastu korraldatakse laimukampaaniaid, nad vangistatakse väljamõeldud süüdistuste alusel ja halvimal juhul mõrvatakse.

Roheliste fraktsioonina rakendame täielikult ELi suunised inimõiguste kaitsjate kohta ja tagame lihtsama juurdepääsu viisadele. Tahame, et EL toetaks kodanikuühiskonda üldiselt rohkem, näiteks jätkusuutliku rahastamise kaudu. Autoritaarsete režiimide riikidevahelised repressioonid peavad olema inimõiguste kaitse prioriteet.

ILMA NAISTETA POLE RAHU: FEMINISTLIKU VÄLISPOLIITIKA EEST

Naiste ja marginaliseeritud rühmade juurdepääs võimule on kogu maailmas jätkuvalt piiratud. Feministlik välispoliitika seab soolise võrdsuslikkuse ja inimeste turvalisuse meie välis- ja julgeolekupoliitika keskmesse. Ühiskonnad on rahulikamad ja jõukamad, kui kõigil on võrdne roll poliitilises, sotsiaalses ja majanduslikus elus.

Roheliste fraktsioonina nõuame ELi tasandil feministlikku välispoliitikat, mis rakendab interseksionaalseid strateegiaid. Peame kindlustama tütarlaste, naiste ja tõrjutud rühmade poliitika- ja ühiskonnaelus osaluse ning tütarlaste ja noorte naiste kaasava kvaliteetse hariduse. Peame edendama tüdrukute, naiste ja tõrjutud rühmade majanduslikku mõjuvõimu suurendamist kui peamist välispoliitilist eesmärki. See hõlmab fondi loomist kohalike feministlike organisatsioonide toetamiseks.

EI RELVAEKSPORTI DIKTAATORITELE JA AUTORITAARSETELE REŽIIMIDELE.

Ülemaailmsed relvastuskulutused on suuremad kui kunagi varem ja on alates 2015. aastast igal aastal kasvanud. Propageerime tuuma- ja tavarelvastuse kontrolli ja desarmeerimist, sealhulgas autonoomsete surmavate relvade keelustamist ning toetust tuumarelvade keelustamise lepingule ja tuumarelva leviku tõkestamisele. Pooldame keemiarelvade konventsiooni rakendamist. Nõuame ELi

EUROOPA ROHELINE PARTEI - MANIFEST 2024

tasandi relvaekspordipoliitikat, mis keelab relvaekspordi autoritaarsetele režiimidele, diktatuuridele ja inimõiguste rikkujatele, aga samas toetab riike, kes kaitsevad end agressorite vastu. Tuleb kehtestada kõikehõlmavad järelevalemehhanismid relvaekspordi suhtes kõikidele partneritele.

ÕIGLUS JA ARENG GLOBAALSE ROHELISE KOKKULEPPE KAUDU

Euroopa Liit peab kasutama oma mõju, võimu ja ressursse, et luua ülemaailmne õiglus ja võimaldada ülemaailmset rohelist kokkulepet. Kiirenev kliimakriis õõnestab rahu ja heaolu kogu maailmas. Kliima tulevik sõltub sellest, kas kõik maailma riigid võtavad kasutusele meetmeid ja lõpetavad fossiilkütuste kasutamise.

Oleme sajandeid ekspluateerinud maailma lõunapoolseid riike – oleme takistanud arengut majandusstruktuure kehtestades ning inimeste, maa ja ressursside ekspluateerimise teel. Ülemaailmne õiglus – mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes – on eetiline kohustus, aga ka geopoliitiline vajadus.

Meie ettepanekud ühendavad rahvusvahelise partnerluse ja kaubandusreformi võrdsetel tingimustel toimuva rahvusvahelise koostöö ja humanitaaralgatustega. Need põhinevad meie pühendumusel ülemaailmsele õiglusele ja säästva arengu eesmärkidele, samuti meie teadlikkusel kolonialismi püsivast pärandist.

MEIE VASTUTUSE TUNNUSTAMINE KLIIMADIPLOMAATIA KAUDU

Soovime, et kliimadiplomaatia oleks ELi suhetes ülemaailmsete partneritega kesksel kohal. EL peab tunnustama Euroopa riikide rolli, mis on aidanud kaasa sellele, et maailma lõunapoolsed riigid on kliimakriisi eesliinil. Nagu Pariisi lepingus sätestatud, peab EL täitma kohustusi, mis on seotud rahvusvahelise kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise rahastamisega oma õiglase osakaalu järgi, ning tegema mitmeaastaseid lubadusi uude kahju ja kahjustuste fondi jaoks. EL saab olla teerajajaks, luues ambitsioonika kliimakoalitsiooni investeeringute, valdkondlike ja tehnoloogiliste prioriteetide osas, et vähendada süsinikdioksiidi heitkoguseid.

Võitleme poliitika sidususe eest kõigis sisepoliitikates, et kajastada nende globaalset mõju koos õigusliku kontrolliga, kuidas need aitavad saavutada säästva arengu eesmärke ja vältida negatiivset mõju kolmandate riikide suutlikkusele neid saavutada. Rohelistena läheme me kaugemale põhimõttest mitte tekitada kahju. Kasutame kõiki olemasolevaid vahendeid, et teha koostööd partneritega, et ühiselt muuta inimeste elu paremaks ja võidelda kliimakriisi, bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ja keskkonnaseisundi halvenemise vastu. Jätkame oma jõupingutusi ökotsiidi kuriteo rahvusvaheliseks tunnustamiseks.

ROHELISE KOKKULEPPE PARTNERLUSED GLOBAALSE ÕIGLUSE NIMEL

Soovime, et EL sõlmiks roheline kokkuleppe partnerluse riikide, piirkondade ja kodanikuühiskonna osalejatega, et toetada vajalikku ülemaailmset rohelist kokkulepet investeeringute, tehnoloogia kättesaadavuse ja eksperditeadmistega. Soovime, et EL kujundaks ja jagaks süsinikdioksiidivaba maailma tehnoloogilist arengut ja majanduslikku raamistikku, sealhulgas hõlbustades tehnoloogiasiret maailma lõunapoolsetesse riikidesse.

Algatused nagu Global Gateway ja energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise partnerlus peavad saama põhivahenditeks, et avada koos partnerite ja piirkondadega keskkonnasõbralikke ja vastupidavaid arenguteid. EL peaks püüdma investeerida rohepöördesse üle maailma nii palju, kui ta kulutab ELis.